

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Hodnocení v předmětu tělesná výchova
na základní škole**

Diplomová práce

Autor: Sidonie Ilšnerová
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Náchod 2015

Zadání diplomové práce

Autor: Sidonie Ilšnerová

Studium: P101574

Studijní program: M 7503 Učitelství pro ZŠ

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Název závěrečné práce: Hodnocení v předmětu tělesná výchova na 1. stupni ZŠ

Název závěrečné práce AJ: Evaluation in P.E. classes at the first grade of elementary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Zjistit, jaké hodnotící a diagnostické metody používají učitelé pro hodnocení žáků v předmětu tělesná výchova na 1. stupni základní školy, jaké cíle hodnocením sledují a jaká je převažující filozofie hodnocení. Metody: metody dotazování, analýza teoretických poznatků.

Doporučená literatura: ČÍHALOVÁ, E. a MAYER, I. Klasifikace a slovní hodnocení. Praha : Agentura STROM, 1997. CHOBOTOVÁ, H., RUBEŠOVÁ, J. a ŽÁKOVÁ, M. Hodnocení a klasifikace žáků. Praha : VÚP, 1992. KOLÁŘ, Z., NAVRÁTIL, S. a ŠIKULOVÁ, R. Školní hodnocení a jeho současné problémy. Ústí nad Labem : PedF UJEP. MUŽÍK, V. a KREJČÍ, M. Tělesná výchova a zdraví. Olomouc : Hanex, 1997. MOJŽÍŠEK, L. Vyučovací metody. Praha : SPN, 1988. VILÍMOVÁ, V. Didaktika tělesné výchovy. Brno : MU, 1997. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Dana Feltlová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.01.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce Brigity Stloukalové a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu, z nichž jsem čerpala.

V Náchodě, dne 7. 7. 2015 .

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí mé diplomové práce Brigitě Stloukalové za odbornou pomoc, ochotu podílet se na řešení při tvorbě dotazníků, za cenné rady a za celkovou diskusi k jednotlivým částem, které jsem předkládala k hodnocení.

Zároveň mé poděkování patří i všem učitelům základních škol v Náchodě, kteří ochotně vyplnili předložené dotazníky.

Anotace

ILŠNEROVÁ, Sidonie. *Hodnocení v předmětu tělesná výchova na 1. stupni základní školy*. Náchod: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 60 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce se zabývá hodnocením žáků na 1. stupni základních škol. Práce je rozdělena na dvě části, přičemž teoretická popisuje způsoby hodnocení žáků při hodinách tělesné výchovy. Zkoumá typy, formy, současné trendy a dovednosti v hodinách tělesné výchovy. Práce je také zaměřená na celkové pojetí a vysvětlení rámcového a následně školního vzdělávacího programu.

Druhá část se zabývá otázkami týkající se výuky tělesné výchovy a hodnocením žáků při hodinách tělesné výchovy z pohledu učitelů 1. stupně základního školy. Hlavní výzkumnou metodou byl dotazník.

Klíčová slova: tělesná výchova, hodnocení, základní škola

Annotation

ILŠNEROVÁ, Sidonie. *Evaluation in P.E. classes at the first grade of elementary schools*. Náchod: Faculty of Education, University Hradec Kralove, 2015. 61 pp. Master degree thesis.

This thesis deals with the evaluation of pupils of primary school. This work is divided into two parts, the theoretical part discusses ways of evaluation pupils during physical education classes. Thesis researches types, forms, current trends and skills in P.E. classes. Work is also focused on the overall concept and school education program.

The second part is practically oriented and deals with issues related to P.E., points out to problems in the pupils' evaluation in P.E. classes from the perspective of an elementary school teacher. Main research method was questionnaire.

Key words: P.E., evaluation, primary school

Obsah

Úvod.....	1
1 Hodnocení žáků na základní škole.....	3
1.1 Co je hodnocení a jeho charakteristika	4
1.2 Funkce hodnocení	5
1.3 Školní hodnocení.....	7
1.3.1 Externí hodnocení.....	8
1.3.2 Interní hodnocení.....	9
1.4 Hodnocení žáků – zásady a chyby	9
2 Hodnotící metody ve výchovně vzdělávacím procesu	12
2.1 Typy hodnocení.....	12
2.1.1 Holistické a analytické hodnocení.....	12
2.1.2 Sumativní a formativní hodnocení	12
2.1.3 Normativní a kriteriální hodnocení	14
2.2 Formy hodnocení	14
2.2.1 Klasifikace	14
2.2.2 Slovní hodnocení.....	15
2.2.3 Další formy hodnocení	16
3 Hodnocení v tělesné výchově	18
3.1 Rozbor vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	19
3.1.1 Cíle tělesné výchovy na základní škole	19
3.1.2 Obsah vzdělávací nabídky v tělesné výchově.....	20
3.2 Metody hodnocení.....	21
3.2.1 Nestandardizované testy	22
3.2.2 Standardizované testy	23
3.2.3 Hodnocení morálně volných vlastností žáků.....	23
4 Školní vzdělávací program	25
4.1 Základní škola Náchod - Plhov	25
4.2 Základní škola Náchod - Komenského	28
4.3 Základní škola Náchod – T. G. Masaryka.....	30
5 Výzkumné šetření	32
5.1 Cíle a úkoly, vědecká otázka.....	32
5.2 Metodologie výzkumu	32

5.3 Charakteristika výzkumného souboru.....	33
5.4 Výsledky	33
5.5 Diskuze.....	50
Závěr	51
Seznam pramenů.....	52
Seznam obrázků	55
Seznam tabulek	55
Seznam grafů.....	55
Příloha.....	57

Úvod

Hodnocení je činnost, která je velmi citlivá. Může svými důsledky žákovi na jedné straně pomoci, na druhé velmi ublížit. Při hodnocení se objevuje mnoho proměnných, které mohou ovlivnit výsledné hodnocení. Konečný výsledek nezáleží jen na žákovi, ale i na učiteli – na jejich plném nasazení. Hodnocení patří mezi významné aspekty v komunikaci mezi učitelem a žákem, které ovlivňuje žáka v průběhu celého studia. Do této problematiky patří i rodiče, kteří se určitou měrou podílejí na tvorbě výsledného hodnocení např. podporou dovedností žáka či kontrolou plnění povinností. Celkové hodnocení vypovídá o cílech a koncepci výuky, avšak slouží také jako měřítko k porovnávání různých vzdělávacích programů.

Dnešní pojetí vyučování výchov, včetně tělesné, je podceňováno jak žáky, tak rodiči. Učitelé tělesné výchovy řeší neustálé problémy s žáky a jejich omluvenkami, které jim rodiče opakovaně píšou a podporují je v nicnedělání. Tělesná výchova znamená pro spousty žáků jediný pohyb, který utvářejí během celého týdne.¹

Samozřejmě, velmi záleží na přístupu učitele k žákům v hodinách tělesné výchovy, k jejich hodnocení a podmínkách, které žákům utváří. Velký podíl na výuce má i úroveň vybavení tělocvičny, popřípadě i školního hřiště (zda škola školní hřiště má, či nemá), pracovní pomůcky, nářadí.

Velké problémy se řeší i v oblasti přestrojování se a nošení sportovních věcí. Jak hodnotit žáky, kteří pravidelně nenosí sportovní oblečení (přestrojení) na tělesnou výchovu? Stupňuje se to samozřejmě věkem žáků. Čím starší, tím větší problém s přestrojením nebo s cvičením vůbec. Mezi žáky, ustavičně zapomínající sportovní přestrojení, patří stále stejná skupina žáků. Jak potom tedy hodnotit jejich práci ve vyučování, když nejsou schopni se převléknout? Máme je nechat cvičit v tom, v čem jsou, nebo je posadíme někam do rohu tělocvičny a necháme je v klidu přečkat celou vyučovací jednotku? Vždyť ale právě na to tyto chroničtí „nepřevlékači“ čekají. Chtějí mít klid, pohodu, hlavně se příliš nezpotit. Nejlépe se vůbec nehýbat. Jak tuto situaci řešit? Co my, učitelé, můžeme udělat, aby se situace zlepšila, aniž bychom se museli stále někoho doprošovat a stěžovat si? Největší paradox je potom ten, že učitelé nemusí mít pochopení ani u vedení školy, musí si poradit sami.

---

¹ BUNC, 2015

Žáci tedy absolvují povinné hodiny tělesné výchovy s tím, že jim bude v pololetí a na konci školního roku udělena známka. Velmi nepopulární je známkování tělesné výchovy od třetího klasifikačního stupně (tzn. dobře) směrem dolů. Hodnocení tělesné výchovy za tři málo kdo chápe a přijímá, včetně vedení školy i samotných rodičů. Takže kolikrát nezbyvá nic jiného, než žáka „přezkoušet“ a vylepšit mu známku. Mnozí rodičové tuto situaci řeší zprávou od lékaře o „osvobození od tělesné výchovy“.

No a s čím bojujeme v dnešní uspěchané době, plné elektroniky nejvíce? Samozřejmě, že s leností hýbat se, přesvědčit sama sebe, že pohyb je přirozený, že ho ke svému životu potřebujeme. Stejně jako vzduch. A kdo tento fakt nechce pochopit, ten se bude zodpovídat ve starším věku. A také to už bude možná pro některé pozdě.

Každá škola má jiná kritéria na hodnocení výkonů, které musí žák podávat. Vše by se mělo odvíjet od školního vzdělávacího plánu každé školy. Globálně se poukazuje na fakt, že v dnešní době, se na „nějaké“ výkony, limity „nehraje“. Polevujeme žákům chtě nechtě čím dál tím víc. Samozřejmě je to úpadkem zájmu žáků celkově o sportovní činnosti, aktivity, které se jim nabízejí. V této práci bude použit obecně rod mužský, který bude zatupovat obě pohlaví.

1 Hodnocení žáků na základní škole

Hodnocení na všech školách patří k velmi ožehavým stránkám pedagogické práce. Čím je člověk zkušenější, tím větší problém má se známkováním daného předmětu. Dle praxe patří do nejobtížnější složky pedagogické činnosti.

Nejen na základních školách je to v poslední době velmi diskutované téma. Mnoho se o tomto tématu můžeme dovídat v časopisech, jako je například Komenský, Učitelské noviny nebo EDUin. Mohou se zde vyjádřit o problému jak řadoví učitelé, tak i odborní pracovníci vysokých škol.

Rodiče viní učitele tělesné výchovy, že se výuka za posledních deset let nezměnila, avšak zdraví a kondice žáků se značně zhoršily. Pro některé žáky je tělesná výchova nejhorším předmětem a pravidelně na tento předmět chybí – raději navštěvují lékaře než hodinu tělesné výchovy.²

Kdo ale nejvíce řeší hodnocení, jsou žáci. Je to pro ně jedna z nejzávažnějších školních aktivit, které se nelze vyhnout. Kvalita hodnocení nás, pedagogických pracovníků, patří k jednomu z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje žákovo posuzování výuky. A možná nejen výuky, ale i celkový pohled na pedagoga. Učitelovo hodnocení rozhoduje o tom, jaké budou výsledky žáka v jeho dalším studiu. Hodnocení učitele by mělo přispívat k další motivaci žáka ke studiu. Hodnocení žáků, ať již to jsou známky, slovní hodnocení, patří obecně k nejčastěji vyměňovaným informacím mezi učiteli, žáky, rodiči, ale i dalšími účastníky školního dění (například ředitel školy, zástupce školy, nebo školní inspektor).³

Dalším důležitým aspektem žákova vzdělávání je jeho rodina. Ta by ho měla ve vzdělávání především podporovat a být nápomocna. Měla by také kladně spolupracovat, komunikovat s pedagogem, který se podílí na výchově a vzdělávání žáka. Rodiče obecně jsou citliví na hodnocení „jejich“ dítěte ze strany učitele. Nejsilnějším komunikačním pojítkem mezi rodinou a školou je právě zájem rodičů o hodnocení jejich žáků.

Nezanedbatelným vlivem V hodnocení žáka je i prostředí, ve kterém se nachází, odborně nazývané klima třídy, ve kterém tráví nejvíce času z celého dne. Celkové

---

² KVĚTOVÁ, 2010

³ SLAVÍK, 1999

prostředí školy (klíma školy) by mělo být žákovi nápomocno k motivaci pro jeho další sebevzdělávání a reprezentaci školy.

Neméně důležitým faktorem je profesionalita učitele při tvorbě hodnocení a jeho porozumění.

Naskýtá se nám mnoho otázek, které jsou s touto problematikou spjaté. Je ve škole hodnocení tak důležité? Jakými způsoby škola žáka hodnotí? Mohu do hodnocení svého dítěte jako rodič zasahovat? Umí odhadnout pedagog míru v hodnocení? Jaké další vlastnosti má tedy hodnocení, které nesmíme opomenout? Hodnocení je zkrátka výstižným zdrojem nepostradatelných informací.

1.1 Co je hodnocení a jeho charakteristika

Když hledáme význam pojmu hodnocení, musíme vycházet z jeho všeobecné povahy. V nejširším filozofickém pojetí, rozumíme hodnocení jako souhrnu duševních procesů a funkcí. Těmi se snažíme hodnoty zajišťovat, mnohdy odhalovat i tvořit. Člověk svojí činností hodnotí skutečnost jak svou, tak i druhých.⁴ Hodnocení tedy může vyvolat mnohdy nepokoje zúčastněných stran. Záleží na míře objektivnosti hodnotícího.

Hodnocení je spontánní činností duše každého z nás. Hodnotíme každý den, každou minutu aniž bychom si tento přirozený proces hodnocení uvědomovali.

Hodnocení, ať už se týká jakékoli činnosti, je něco, čeho se bezděčně obáváme. Hodnotit můžeme cokoli nebo kohokoli. „Hodnocení tedy můžeme chápat jako porovnávání, výběr, nápravu, rozlišování, zlepšování a jiné. Tím se automaticky odlišuje něco lepšího od horšího.“⁵

K hodnocení jako takovému, patří proces uspořádání. Tento proces by měl zajímat pedagogy především. Proč? Jakmile pedagog dokáže „něco“ uspořádat do pomyslného sloupce dle závažnosti, je to ten pravý krok, jak snad správně kvalifikovaně hodnotit žáka. Ať už známkováním, tak písemným hodnocením.

Hodnocení má řadu úkolů⁶:

1. Hodnocení má být pro učitele zpětnou vazbou o jeho práci – o tom, jak se mu podařilo dosáhnout zamýšlených výsledků

---

⁴ ANTALA, 1997

⁵ SLAVÍK, 1999

⁶ KALHOUS a kol., 2002

2. Hodnocení má poskytovat žákům zpětnou vazbu o jejich výkonu a prospěchu. Proto by žáci měli mít co nejpřesnější představu o standardu, kterého mají dosáhnout. Učitelovo hodnocení by mělo být formulováno co nejpřesněji, aby bylo žákovi jasné, v čem má zlepšit svoji práci.
3. Hodnocení má žáky motivovat. Hodnocení může být pro žáky pobídkou, aby si lépe zorganizovali svou práci, učili se tomu, co se po nich žádá, a tak dosáhli lepšího hodnocení.
4. Hodnocení slouží jako podklad pro vedení záznamů o prospěchu žáka, které umožňují rozhodování o výchovných a vzdělávacích potřebách žáků.
5. Hodnocení umožňuje poskytnout doklady o momentálním prospěchu a dosažené úrovni žáka.
6. Hodnocení umožňuje posoudit připravenost žáka pro další učení. Slouží jako ukazatel připravenosti.

1.2 Funkce hodnocení

Hodnocení má mnoho funkcí, které mohou být na první pohled skryté. Za základní pilíře můžeme považovat:

A) Funkce motivační

Výsledná známka může pozitivně či negativně ovlivnit další postoj žáka k danému předmětu.

B) Informativní funkce

Hodnocení slouží jako zpětná vazba pro žáka i učitele, zda a jakým způsobem se žák přiblížil cílové normě či jaké úrovni dosahuje jeho výkon ve srovnání s ostatními hodnocenými žáky.

C) Regulativní funkce

Učitel reguluje každou další učební činnost žáka. Ovlivňuje tak kvalitu žákovi práce – nejen konečný výsledek, ale i činnost samotnou.

D) Výchovná funkce

Učitel může svým hodnocením ovlivnit žákovo sebevědomí a jeho budoucí hodnotovou orientaci. Hodnocení by mělo vést k formování pozitivních vlastností a postojů žáka, např. odpovědnosti k sobě samému i ke svému okolí, vytrvalosti, svědomitosti.

E) Prognostická funkce

Prognostickou funkci plní klasifikace, která se nejlépe projeví např. při rozhodování o budoucím zaměstnání. Na základě důkladného poznání žákových možností a dlouhodobějšího hodnocení prováděného učitelem může učitel s určitou pravděpodobností předpokládat další vývoj žáka.

F) Diferenciační funkce

Hodnocení v běžných školách umožňuje rozčleňovat žáky do určitých výkonnostních skupin.

Jiné hlouběji promyšlené třídění je např. na obr. č.1.

	FUNKCE HODNOCENÍ		
	ORIENTAČNÍ	DIDAKTICKÁ	OFICIÁLNÍ
cíl hodnocení	poskytnout učiteli rychlou orientaci v sociální atmosféře třídy, přinést informace o osobnostech žáků	zajistit výběr učiva, plánování výuky, poskytnout zpětnou vazbu při reflexi výuky, rozřadit žáky do výkonnostních skupin pro účely výuky	splnit úřední požadavky např. psát oficiální zprávy o prospěchu a chování žáků, rozřadit žáky do výkonových skupin pro potřeby výběru na vyšší stupně školy apod.
čas hodnocení	zejména v prvních týdnech výuky, poté příležitostně průběžně	denně v průběhu školního roku	opakovaně v průběhu školního roku
metoda získání informací	povšechné průběžné pozorování	cílené pozorování, záměrné zjišťování kvalit výuky	formalizované hodnocení, testy
převažující psychologická tendence	cit, rozum	rozum, cit	rozum
způsob záznamu	přirozená paměť učitele, příležitostně psané poznámky o žácích nebo o třídě	zapsané přípravy na hodinu nebo uvědomělé záměrné zapamatování	formalizované záznamy do klasifikačního zápisníku, do žákovské knížky, na vysvědčení apod.

Obrázek 1 Orientační, didaktická a oficiální funkce hodnocení ve výuce⁷

⁷ SLAVÍK, 1999

V dnešní době je nezbytnou součástí hodnocení tak zvaná zpětná vazba, která by měla vést k jaké si nápravě (korekci) chybných výkonů a měla by zabránit k nakupení omylů. Každý člověk/žák potřebuje mít k dispozici určitou zpětnou vazbu⁸, která mu umožní posoudit jeho vnitřní pocity a zároveň mu umožní zlepšovat se i nadále v tom, co dělá. Proto, když kvalitně ohodnotíme žáka, vede to k jeho i naší spokojenosti. Jak po stránce žákova úspěšného průběhu, tak i uspokojivých výsledků činnosti.⁹

Se zpětnou vazbou je úzce spjato hodnocení činnosti. Není totiž dogma, že sám hodnotitel, který činnost hodnotí, musí být právě schopen sám danou činnost dobře provádět. Jinak řečeno, neschopnost výkonu nevyklučuje schopnost hodnocení. Je tedy pro každou školu důležité vybavit žáky s umem práce se zpětnou vazbou, umět ji v pravý moment použít. Umět ohodnotit výsledek své vlastní práce.

Každé hodnocení, byť už kladné, či záporné, má bezesporu svůj přínos a plní svou funkci. Spousta z nás by bez hodnocení zůstala bez dalšího vývoje, posunu kupředu. Hodnocením nás po celý život doprovázejí tři funkce, které se navzájem prolínají. Je to funkce motivační, poznávací a konativní. Také jsou známy pod trojlístkem cit - rozum - vůle. Uplatňují se v každém hodnocení.

1.3 Školní hodnocení

Školní hodnocení je založeno na stejných hodnotách, na stejné podstatě hodnocení jako hodnocení obecné. Stejně, jako se hodnotí ve vědě, technice, v obchodech, tak hodnotíme i ve školství. Školní hodnocení má svá specifika, která jsou dána prostředím, kterým je výuka.

Podstatou školního hodnocení je také zjištění kompetencí, to znamená vědomostí, dovedností, postojů žáka a formulace hodnotících soudů na základě porovnávání skutečného stavu se stavem předpokládaným. Je to sdělení zásadního významu. Sděluje nám fakt, že chceme – li se vyjádřit o úrovni dosažených výsledků výuky, musíme mít co nejjasnější a nejpřesnější představu o žádoucím cílovém stavu. Pro učitele to znamená co nejlépe rozumět teorii výukových cílů a učebních úloh a umět je použít do výuky.¹⁰

---

⁸ ZIKMUND, 2010

⁹ SLAVÍK, 1999

¹⁰ KALHOUS, 2002

Součástí učitelovy výuky v duchu pedagogického konstruktivismu¹¹ se stává systematické, průběžné a stále monitorování žákovy práce a její následné vyhodnocování. Učitel, který vede žáky k tomu, aby si samostatně získávané znalosti spojovali do nových smysluplných struktur poznání, je nechce naučit o nic méně látky než učitel, který volí převážně metodu výkladu. Rozdíl je v očekávaném výsledku. Vyučující respektuje nevyhnutelný fakt, že na konci etapy učení budou mít různí žáci o tématu různé představy. Současně však usiluje o to, aby se představy žáků co nejvíce blížily kulturně uznávanému pojetí. Hodnocení přitom vnímá jako jeden ze zdrojů informací, jak dobrý je vzdělávací program, kterému vyučuje, a jak účinné jsou metody, které dosud volil.

Učitel musí mít neustále na mysli, že pedagogické hodnocení by mělo být systematické. To znamená připravené, cílevědomě organizované. I když výuka nemusí mít vždy organizovaný charakter. Někdy se stane, že výuka odbíhá od daného tématu a spontánně se ubírá jiným směrem. Zde přijde na řadu spontánně hodnotící proces, který považujeme rovněž za důležitý ve smyslu pročištění ovzduší, vybočení ze stereotypů. Možnost vybočení, má mnohdy pro všechny zúčastněné strany pozitivní náboj.

1.3.1 Externí hodnocení

Hodnocení v širším slova smyslu je od institucí, lidí, kteří se nepřímo podílejí na pedagogickém procesu a chodu školy, ale i tak mohou svojí činností ovlivnit výsledek hodnocení. Jedná se o školní inspektory, rodiče dětí aj. Někdy je externí hodnocení nápomocné k vyřešení problému, který je nejasný. Oproti tomu hodnocení v užším slova smyslu bude např. hodnocení učitele členy vedení školy, ostatní učitele aj. Mnohdy se do školního hodnocení zapojují rodiče dětí, kteří mají potřebu s učitelem sdílet jeho rozhodnutí o prospěchu, známce, chování. I zde velmi záleží na taktu, slušnosti ze strany pedagogického pracovníka.

Hodnocení školy musí postihovat většinu činností školy jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti personální, ekonomické, materiálně – technické, v oblasti podmínek, v kterých škola pracuje a podobně. Zřizovatel by neměl hodnotit proces vzdělávání. Kvalitu pedagogického procesu však může posuzovat Česká školní inspekce, která hodnotí průběh, podmínky a výsledky vzdělávání.¹²

---

¹¹ KOŠŤÁLOVÁ, MIKOVÁ, STANG, 2013

¹² CHVÁL, MICHEK, MECHLOVÁ, 2014

1.3.2 Interní hodnocení

Jde o hodnocení těmi osobami, které jsou přímými účastníky ve vyučovacím procesu. To znamená v hlavní roli učitel daného předmětu a žák. Učitel má velmi důležitý úkol – pokud možno objektivně, citlivě a spravedlivě hodnotit své žáky¹³. Patří to mezi jeho rozhodující schopnosti z hlediska úspěšnosti jeho práce. Na hodnocení pedagoga závisí celý další průběh činností, to znamená atmosféra při vyučování, pracovní klima třídy, to, jak se žáci chovají. Jaký mají vztah mezi sebou a učitelem.

Do interního hodnocení řadíme také sebehodnocení žáka. Chápeme to jako schopnost žáka ohodnotit se. Ohodnotit své chyby a dokázat pracovat na jejich odstranění. Je to žákovo sebeuvědomění. Žák si sám sebe uvědomuje a je schopný adekvátně uplatnit své schopnosti, předpoklady, možnosti i cíle. S přibývajícím věkem žáka se jeho závislost na hodnocení druhých osob snižuje. Sebehodnocení žáka je úzce spjato s jeho sebedůvěrou. Učitel žáka během výuky sleduje, hodnotí a tím si utváří stálý náhled na jeho činnost ve vyučovacích hodinách.

Vzájemné hodnocení žáků při vyučovacím procesu řadíme také do interního hodnocení. Při hodnocení žáků mezi sebou, se žáci sami učí identifikovat chyby. Jsou nuceni přemýšlet, rozvíjet pozornost a vnímavost, která jim napomáhá k hodnocení spolužáků a rad k odstranění chyb.

1.4 Hodnocení žáků – zásady a chyby

Hodnocení žáka umožňuje vyslat informaci rodičům o tom, nakolik úspěšně probíhá jeho výuka a jaké jsou jeho výsledky ve výuce. Jinými slovy, jde o známou zpětnou vazbu.

Správné a funkční hodnocení se musí řídit některými zásadami. Hodnocení má, jak bylo výše řečeno, výrazně subjektivní charakter, proto tou nejdůležitější zásadou je objektivnost hodnocení. Hodnocení má být neutrální, nestranné a neosobní. Do hodnotícího procesu vstupují různé faktory: jaké je právě venku počasí, zda učitel je/není citově zainteresován, jak je právě psychicky naladěn a další. Učitelé jsou pod tlakem žáků, rodičů, dnes často vedení školy, školní inspekce a společnosti, kteří se

---

¹³ ANTALA, 1997

snaží aktivně hodnocení učitele ovlivňovat ve prospěch žáka. Zde je zapotřebí psychicky silných jedinců.¹⁴

1. Zásada komplexního hodnocení. Jde o spjatost mezi celým obsahem učiva a hodnotící činností, její struktury.

2. Zásada relativního hodnocení je snaha o spravedlivější a objektivnější hodnocení žáků ve výuce. Je zde vyjádřen požadavek individuálního přístupu k žákovi, hlavně při zdravotních a tělesných potížích.

3. Zásada vytvoření optimálního klimatu při hodnotící činnosti, která souvisí s vhodnou organizací výuky. Důležité jsou promyšlený cíl hodiny, dobrá příprava žáků, kteří vědí, jak učitel hodnotí, porozumění učitele vůči žákovi včetně jeho nedostatků. Optimální klima vyučovací hodiny vytváří i fakt, že žáci vědí, co bude učitel hodnotit. Hodnocení má u žáka navodit pozitivní náboj, proto by mělo probíhat bez trémy a strachu.

4. Zásada aktivního zapojení žáka do hodiny, nebo-li potřeba žáka postupně zapojit do hodiny, do její činnosti a tím na něj přenechat část zodpovědnosti za dosažené výsledky. Nesmíme při tom opomíjet samotné vzdělávání hodnotící činnosti.

Podle toho, jak funguje naše lidská psychika, vznikají v hodnocení závažné subjektivní chyby:¹⁵

- **předsudky:** vlastní představy, neověřený názor převzatý od jiných zdrojů, lidí, nedůvěra v něčí schopnosti ovlivněná vzežením žáka, vlastnostmi společenských menšin (Rómové, sociálně slabé rodiny, rozvedení rodiče, handicap); v tělesné výchově je nutné omezit předsudky vyplývající ze somatotyp žáka, učitel respektuje žákovu postavu, nesmí slovně upozorňovat na žákův tělesný nedostatek;
- **haló efekt:** na základě prvního dojmu si učitel utváří názor na žáka, který může být i celkový a je dán z konkrétní situace, která nemusí být pro žáka typická, ale jejímž základě si učitel utvoří předčasné závěry;
- **tradice:** vliv dlouhodobých zkušeností, podle kterých se hodnotící učitel orientuje;
- **sympatie a antipatie:** tendence lepšího přístupu a individuálního přístupu k žákům sympatickým, jejich nadhodnocování, podhodnocování nesympatických žáků;
- **rigidita myšlení:** ztuhlost, neschopnost, neochota změny dlouho užívaného názoru, postoje;

---

¹⁴ *Zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a chování žáků ve škole a na akcích pořádaných školou*

¹⁵ ANTALA, 1997

- **neschopnost empatie:** jde o neschopnost či chybějící dobrou vůli vcítit se do žákovy situace a představit si, co prožívá;
- **bezprostřední psychické stavy:** nálada, nemoc, únava, vlastní problémy;
- **schematické typizování žáků:** tzv. “škatulkování“, zařazování do pomyslných skupin;
- **povaha učitele:** asi nejdůležitější a nejpodstatnější vliv v celém hodnocení, souvisí s učitelskými = preferencemi, vlastnostmi, temperamentem, mentální a psychickou stabilitou.

Při hodnocení průběžné a celkové klasifikace uplatňuje pedagogický pracovník přiměřenou náročnost a pedagogický takt vůči žákovi¹⁶. Při celkové klasifikaci přihlíží učitel k věkovým zvláštnostem žáka i k tomu, že žák mohl být během školního roku indisponován. Pro potřebu klasifikace jsou předměty děleny do dvou skupin:

- na předměty teoreticky zaměřené a na předměty praktické;
- na předměty výchovného a odborného zaměření.

---

¹⁶ URBANOVÁ, 2011

2 Hodnotící metody ve výchovně vzdělávacím procesu

2.1 Typy hodnocení

Postatou školního hodnocení je zjištění kompetencí – vědomostí, dovedností a postojů – žáka a formulace hodnotících soudů na základě porovnání skutečného stavu se stavem předpokládaným, formulovaným jako cíle výuky.¹⁷ Výsledek hodnocení učitelé umožňuje posoudit jeho připravenost pro další fázi učení, vzdělání.

2.1.1 Holistické a analytické hodnocení

Jinými slovy můžeme tyto dva pojmy nahradit jako bezděčné a záměrné hodnocení.¹⁸ Toto hodnocení používáme ve školní výuce, aniž bychom nad ním přemýšleli.

V holistickém (bezděčném) hodnocení převažují emoce, které má každý člověk, včetně učitelů. Tyto emoce se projevují u učitele například mávnutím ruky, pohlazením, úsměvem, odmítavým gestem, chytnutím za rameno atd. Holistické jednání je spontánní, citové. Vnáší do výuky lidskost a osobitost. Jeho nevýhodou je nejednoznačnost, hodnocení si mohou gesto špatně vyložit, nepochopit. Holistické hodnocení je tedy založeno na celkovém obecném dojmu, kdy je nám něco sympatické nebo naopak nesympatické.

Opakem holistického hodnocení je takzvané hodnocení analytické. Jinými slovy záměrné hodnocení. Když hodnotíme žáka záměrně, přesně víme proč a za co. Stejně tak to ví i hodnocený žák. Protože si je učitel při tomto hodnocení vědom, co, jak a za co známkuje, měl by citové projevy potlačit do pozadí. Musí se tedy vědomě kontrolovat. Je to v rámci přiměřené kultivace, která patří do tzv. emoční inteligence. Je to v podstatě dovednost, jak zvládnout své citové projevy. Takovéto kultivované hodnocení slouží i žákům jako vzor chování v citově vypjatých situacích. Analytické hodnocení neposuzuje celek jako takový. Posuzuje pouze jeho vybrané dílčí vlastnosti.

2.1.2 Sumativní a formativní hodnocení

Oba dva druhy hodnocení jsou velmi důležité pro žákovy výsledky a jeho další posun ve vzdělávání. Obě dvě hodnocení předávají informační hodnotu, ale každý tu svou.

---

¹⁷ KALHOUS a kol., 2002

¹⁸ SLAVÍK, 1999

Pro sumativní hodnocení, nebo také jinak řečeno finální hodnocení, je velmi důležitá podstata rozhodnutí, které je smyslem tohoto hodnocení. Od sumativního rozhodnutí čekáme konečný, finální výsledek hodnocení (ano-ne, může-nemůže, dobře-špatně). Dá se říci, že je to celkový přehled, co žák umí a v jakém množství. Cílem sumativního hodnocení je žáka zařadit dle úspěšnosti studia do nějakého dalšího životního úseku (například zkoušky z mateřské školy do školy, zkoušky na střední školu, různé přijímací testy). Toto hodnocení často provádí komise určená ke zkouškám, která se nepodílí přímo na výuce hodnocených žáků.¹⁹

Sumativnímu hodnocení se nelze vyhnout, ani jej nahradit. Navazuje totiž na hodnocení formativní. Nazýváme ho také korektní, pracovní nebo také zpětnovazební, protože nám poskytuje určitou hodnotící informaci, zpětnou vazbu. Hledá možnosti jak a jakým způsobem ještě dále zlepšit daný výkon nebo činnost žáka. Jeho cílem je pojmenovat žákovy nedostatky, aby se na nich dalo průběžně pracovat, aby se mohly chyby odstraňovat, a tím cíleně ovlivňovat průběh hodnotící činnosti. Ze strany žáka by formativní hodnocení mělo být chápáno jako pomoc ke zlepšení a tím i k vlastnímu sebepoznání. Výsledky jsou ovlivňovány náročnější, ale za to pedagogicky hodnotnější cestou. Formativní hodnocení je tedy komplexní metoda pedagogické práce, která není závislá na žádné jiné formě, kdy se hodnocení projevuje (body, razítka, známky).

Většina odborníků dnes považuje formativní hodnocení za velmi důležitou součást vyučovacího a učebního procesu. Je tomu tak i v české pedagogice. Smyslem sumativního hodnocení je získat konečný přehled o dosahovaných výkonech nebo kvalitativně roztřídit celý posuzovaný soubor.²⁰ Oproti tomu podstatou formativního hodnocení je časté, interaktivní hodnocení pokroku žáka v učení, porozumění učebním potřebám žáků a přizpůsobení výuky těmto potřebám.

Základní otázkou není, zda ve škole provádět sumativní nebo formativní hodnocení. Ve škole se žák bude vždy setkávat s oběma druhy hodnocení. Důležité je uvědomit si, že pro rozvoj klíčových kompetencí potřebuje žák především takové formy hodnocení, které se označují jako hodnocení formativní.²¹

---

¹⁹ SLAVÍK, 1999

²⁰ STARÝ, 2010

²¹ STARÁ, 2006

2.1.3 Normativní a kriteriální hodnocení

V normativním hodnocení je podstatným měřítkem norma, která předurčuje výkon jedince nebo dané skupiny. Jednoduše řečeno výkon jednoho žáka je poměřován s výkony ostatních žáků, kteří plní stejný úkol. Když je výkon tohoto žáka horší než u ostatních, jeho hodnocení je neúspěšné, i když úkol splnil. Nedosáhnul právě dané normy ostatních.²²

V kriteriálním hodnocení využíváme jiného měřítka. Pro kriteriální hodnocení je důležité splnit úkol, který byl žákovi zadán bez ohledu na pořadí žáka mezi ostatními. Měřítkem kriteriálního hodnocení je hlavně splnění úkolu. Jsou tu tedy potřebné dva hodnotící stupně. A to udělal-neudělal, prošel-neprošel. Jde o zkoušku absolutního výkonu, tj. nezáleží na výkonu ostatních.

2.2 Formy hodnocení

Učitel má možnost dle situace vybrat si, jakou formu hodnocení právě použije. Formou hodnocení poskytujeme žákům zpětnou vazbu o jejich výkonu, o prospěchu. Hodnocení také slouží jako podklad k prospěchu žáka, umožňuje tak posoudit připravenost žáka pro další vzdělávání.

2.2.1 Klasifikace

Jinak řečeno kvantitativní hodnocení, nebo-li známkování. Je to obecná informace, která postihuje vědomosti, dovednosti, chování, vyjadřovací schopnosti, zájmy, motivy, pracovní i mravní návyky a vztah k předmětu. Může promítat i osobní vztah učitele k žákovi. Znamka je označení statické, konečné, kdežto vyučování a učení jsou procesy dynamické. Do kvantitativního hodnocení zařazujeme také známku se zdůvodněním, výčet dobře splněných úkolů, výčet chyb, vyjádření počtem bodů, procenta.²³

Na většině škol je stálý trend známkování, ale začíná se dostávat do podvědomí hodnocení slovní. Na toto slovní hodnocení slyší převážně rodiče integrovaných dětí. Hodnotící známka je pro mnohé z nás, jak rodiče i veřejnost, nejčitelnější. Dává nám jasnou informaci, jak učitel žáka hodnotí (jednička – vše je v pořádku, trojka – na půl, pětka – něco je v nepořádku a je potřeba to řešit). Na druhou stranu známkování má i

---

²² SLAVÍK, 1999

²³ KOLÁŘ, ŠIKULOVÁ, 2005

jistá úskalí. Jednou z nich je např. nerozlišitelnost čistoty dané známky. Tu a tam učitel přimhouří oko a je z toho opět jednička. Jedná se o celou škálu stupnice od jedné do pěti. Na rozdíl od známkování je slovní hodnocení dané. U něho se musí pedagog vyjadřovat trefně, přímo. Popisuje dostatky i nedostatky žáka ve všech oblastech. Rodiče by takovému hodnocení měli plně rozumět. Dle mého názoru pro první stupeň, hlavně první až třetí třídu, má velký význam známkování. Děti se totiž těší na jedničky, které mají pro ně v tomto věku větší a srozumitelnější vypovídající hodnotu.

Klasifikace známkování byla vždy diskutována. Známkování je časově nenáročné, navzdory kritice poměrně jednoduché, stručné, rychlé a efektivní. Na druhou stranu známka sama o sobě nevypovídá nic konkrétního o žákovi a jeho činnosti a aktivitě při hodinách, neříká nic o tom, v čem je žák výborný, v čem se má ještě zlepšit, jestli je nebo není aktivní při hodinách. Nedává přesnou informaci o rozvoji jednotlivých stránek žákovy osobnosti. S nadsázkou se dá říci, že známky spíše více zakrývají, než odhalují. Obzvláště je to cítit ve výchovných předmětech, jako je tělesná výchova, hudební výchova a výtvarná výchova. U slabších jedinců vyvolává hodnocení známkou stres a napětí, které se potom může projevit na jejich psychice.²⁴

2.2.2 Slovní hodnocení

V dnešní době již existují školy, kde slovní hodnocení je naprosto běžná věc. Fakt, že se o slovním hodnocení diskutuje, nás nutí přemýšlet nad tím, jakou výhodu či nevýhodu slovní hodnocení má. Všeobecně platí, že na škole, kde se pouze známkuje, jsou s tím rodiče i děti spokojeni. Neumějí si představit slovní hodnocení, dokud se jich to přímo netýká.

Slovní hodnocení nám konkrétně vyjadřuje dosaženou úroveň žáka. Má vysokou informační hodnotu a může dobře motivovat. Nestresuje. Rozvíjí a respektuje individualitu žáka. Pro učitele je časově náročné a obtížné. Do slovního hodnocení zařazujeme slovní obsahovou analýzu výkonu, ocenění žáků po vyučovací hodině, zhodnocení realizovaného projektu, parafrázování výkonu (pozitivní i negativní), odměnu, vyznamenání žáka, pochvalu, tabuli cti či hanby.²⁵

Autor poukazuje na skutečnost, že učitelé ve školách, které využívají možnost slovního hodnocení, jsou spokojeni. Mají oprávněný pocit, že slovní hodnocení jim umožňuje

---

²⁴ ANTALA a kol., 1997

²⁵ KOLÁŘ, ŠIKULOVÁ, 2005

vystihnout daleko lépe a přesněji celou osobnost dítěte. Rodiče, kteří si na slovní hodnocení dítěte museli zvyknout, jsou také spokojeni. Ze slovního hodnocení vyčtou daleko více informací o svém dítěti, o jeho silných i slabých stránkách ve vzdělávání, a mohou se přesněji zaměřit na problémové části ve vyučovacím procesu.²⁶

Dle názoru autora žáci, kteří si na slovní hodnocení zvykli, mají menší strach ze zkoušení, písemných prací, nebojí se aktivně zapojit do vyučování. Více se těší do školy, protože nejsou tolik stresováni z toho, jakou známku asi dnes dostanou.

Slovní hodnocení se v dnešní době ve školství hodně preferuje, má „otevřené dveře“. Osobně si myslím, že velké plus má slovní hodnocení u slabších, integrovaných dětí. Děti na prvním stupni, hlavně v prvních třídách, vyžadují známky, hlavně jedničky. I z tohoto důvodu je vhodné používat kombinaci obou forem – známkování i slovní hodnocení.

2.2.3 Další formy hodnocení

Jednou z méně používaných forem hodnocení je hodnocení pomocí testů, které jsou následně procentuelně vyhodnoceny. Toto hodnocení se ujímá hlavně na středních školách, nejvíce víceletých gymnáziích.

Žáci dostávají nejen klasické vysvědčení, ale mají přidané i tzv. interní vysvědčení. V tomto vysvědčení mají registrovány výsledky všech jejich testů, a to v procentech. Platí zde jedno pravidlo a to, že pokud žák získá pouze 30%, neprospěl. Na každém z pedagogů už záleží, jak si porovná získaná procenta se známkou.

Jako efektivní se ukazuje, když se podaří sladit hodnocení na úrovni školy. Neznamená to, že by všichni učitelé měli používat stejné způsoby hodnocení, ale aby se o způsobech hodnocení vedla diskuse, která by směřovala k jednotné filosofii hodnocení na celé škole.²⁷

Jednoduché mimoverbální hodnocení

Toto hodnocení zahrnuje mimo jiné úsměv učitele, přikývnutí, zavrtění hlavou, zamračení se, přísný pohled, gesto, dotyk učitele, např. podání ruky.²⁸

---

²⁶ČECHOVÁ, 2009

²⁷NOVÁČKOVÁ, 2005

²⁸KOLÁŘ, ŠIKULOVÁ, 2005

Jednoduché verbální hodnocení

Velmi jednoduché slovní hodnocení - ano, ne, dobře, špatně, chyba. Kratší slovní vyjádření s emocionálním nábojem, např. „Dnes jsi mě potěšil. Čekal jsem, že to zvládneš. Zklamal jsi mě.“²⁹

Oceňování výkonů

Výstavky žákovských prací, nástěnky, tabule úspěchů, pověření žáka náročnějším úkolem, pověření žáka méně náročným úkolem, nebo pověření vedením týmu.

Písemná a grafická vyjádření

Písemná charakteristika žáka, diagramy, zařazení na diagramu, posuzovací škály, hodnotící tabulky.

Hodnocení v současné škole souvisí s celkovými změnami v české škole. Proto dochází ke změnám i v oblasti hodnocení. Je snaha o komplexnější hodnocení žáka, vtahovat žáka do procesů hodnocení, a hlavně nesrovnávat klasifikační hodnocení se slovním³⁰.

---

²⁹ KOŠTÁLOVÁ, MIKOVÁ, STANG, 2008

³⁰ VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, 2011

3 Hodnocení v tělesné výchově

Dle názoru autorky této práce hodnocení tělesné výchovy, ale i dalších výchov na základní škole, tj. hudební i výtvarné výchovy, je stále aktuální otázkou. Jak vůbec tělesnou výchovu známkovat tak, aby to bylo spravedlivé? A co je to spravedlivé hodnocení? Co všechno učitel hodnotí při hodinách tělocviku? Má podporu u vedení školy?

Autorka z vlastní zkušenosti ví, že dnešní hodnocení je pod drobnohledem veřejnosti, rodičů, kteří svým ratolestem upírají možná i nevědomě pohyb tím, že mají časté omluvené absence ve výuce tělesné výchovy. Místo toho, aby tělocvik dnes „zachránil sedícího a povalujícího se žáka nad moderní technikou, stal se okrajovým předmětem, který se v mnohých školách trpí. Není divu, že mnozí učitelé už rezignovali, nevydávají ze sebe takové výkony, které by tělesná výchova zasluhovala. Osnovy školního vzdělávacího programu dnes plní opravdu pouze nadšenci tělocvikáři „sport'áci“.³¹

Hodnocení tělesné výchovy je velmi citlivou záležitostí. Ovlivňuje ji mnoho faktorů, jako například žákova lenost, nepřestrojování se, zdravotní problémy, slabé podávání výkonů, u děvčat menstruace atd. Ale hodnotit žáka třetím nebo dokonce čtvrtým stupněm z tělesné výchovy, je nepříjemné pro žáky, pro rodiče, ale i vedení školy a ostatní kolegy ve škole. Učitel tělesné výchovy může své hodnocení podepřít pouze přesnou evidencí a to ho zdražuje od samotné práce s žáky. V naší společnosti dnes panuje přesvědčení, že tělesná výchova je předmět odpočinkový, relaxační. Tak proč ho vůbec známkovat? A když, tak jedničky úplně stačí!

Co a jak tedy hodnotit v tělesné výchově? Každopádně se učitel musí v hodnocení více než v jakémkoliv jiném předmětu zaměřit na individuální vývoj žáka. Tzn. měli bychom brát do úvahy jeho aktuální zdravotní stav, psychické rozpoložení, klást důraz na technicky správné provedení dovedností, brát zřetel na žákův funkční rozvoj, např. pomocí testů, podle nichž se zajišťují funkční schopnosti organismu.. Hodnotit nikoliv absolutní výkon, ale individuální výkon, zlepšení žáka, jeho úsilí a snahu se zlepšit.

Sýkora³² systematizoval hodnocení tělesné výchovy následně:

- **Zdraví** – výsledky lékařského sledování, odolnost vůči tělesné zátěži, vliv přírodních činitelů a jiné.

---

³¹ KUČERA, 2000

³² SÝKORA, KOSTKOVÁ, 1989

- **Stavba těla** – poukazuje na tělesnou výšku, hmotnost, délku a objem jednotlivých částí těla, množství svalů, tuků a jiné.
- **Funkční rozvoj** – tzn., funkce nervového systému, dýchacího systému, oběhového systému.
- **Pohybová připravenost** – sleduje úroveň rozvoje pohybových schopností, taktických zručností, návyků.
- **Vychovanost** – názory, postoje, konání, fair-play, průběžný rozvoj jednotlivých vlastností.
- **Rozumová vyspělost a psychika** – úroveň vědomostí, daných cílů, vůle, taktického myšlení, rozvoj poznávacích procesů.
- **Sociální předpoklady** – mezilidské vztahy (vztahy jako učitel/žák, žák/žák a jiné).

3.1 Rozbor vzdělávací oblasti Člověk a jeho zdraví v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vyšel poprvé v platnost ve školním roce 2007/2008. Od té doby prošel různými změnami a mnoha doplňky. Poslední úprava proběhla opatřením ministra školství Petra Fialy v roce 2013.³³

3.1.1 Cíle tělesné výchovy na základní škole

Školní tělesná výchova přispívá k rozvoji osobnosti žáků po stránce psychomotorické, vytrvalostní, morálně volních vlastností, emocí.

Dva nejdůležitější jsou:³⁴

1. Podílí se na rozvoji motorické složky osobnosti žáka. Má vliv na správnou funkci vnitřních orgánů těla. Působí na formování lidské postavy.
2. Vedle pohybových složek se v procesu učení uplatňují a rozvíjejí stránky poznávací, morální i emocionální.

Je tedy velmi důležité ve školních hodinách tělesné výchovy mít dobře promyšlené, jasně formulované cíle a úkoly, které žákům předáváme.

---

³³ Národní ústav do vzdělávání, 2013

³⁴ MUŽÍK, 1991

Cílem tělesné výchovy na 1. stupni základní školy není jen poskytnutí pohybových dovedností, ale také to, aby se pohyb jako takový stal pro ně důležitý, aby se stal součástí jejich denní potřeby. Základy pro vytvoření kladného vztahu k pohybu každého dítěte, se formuluje v tomto období.

Úkoly tělesné výchovy se projevují ve třech oblastech:³⁵

- **Zdravotní** – zaměřit se na správné držení těla, vytvořit správné hygienické návyky, rozvíjet funkční schopnost organismu.
- **Výchovnou** – podílet se na vytvoření pozitivního vztahu žáků k tělesné výchově.
- **Vzdělávací** – zaměřit se na rozvoj pohybových schopností přiměřenými prostředky, osvojit základní pohybové dovednosti.

3.1.2 Obsah vzdělávací nabídky v tělesné výchově

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru tělesná výchova pro 1. stupeň, je rozdělen na dvě očekávaná výstupní období, a to období první (1. – 3. ročník) a období druhé (4. – 5. ročník).

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru tělesná výchova je pro celý 1. stupeň stejný. Je rozdělený do třech základních skupin činností, a to jsou:³⁶

Činnosti ovlivňující zdraví

Sem zařazujeme znalost významu pohybu pro zdraví, pravidla správného zatěžování organismu a také přípravy organismu na zátěž a její kompenzaci, nácvik správného držení těla a cvičení pro jeho podporu, rozvoj pohybových schopností. Součástí je i hygiena cvičení a cvičebního prostředí a bezpečnost při cvičení.

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností

Tato skupina předkládá konkrétní pohybové aktivity, z nichž si škola vybírá podle svých prostorových, personálních a finančních možností. Jsou zde nabízeny nejen tradiční pohybové aktivity, ale i plavání, kurzy v přírodě a cvičení v přírodě.

---

³⁵ MUŽÍK, 1991

³⁶ MŠMT, 2013

Činnosti podporující pohybové učení

Tato skupina zahrnuje pravidla komunikace ve sportu, výchovu k fair play, pravidla sportovních her a sportovních aktivit a osvojování dovednosti organizovat pohybové aktivity.

3.2 Metody hodnocení

Vytvoření jednotného hodnocení není snadnou záležitostí, protože je třeba utřídit si složité, různorodé jevy. Na základě různých kritérií postupně vznikala odlišná hodnocení.

Výuková metoda je systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků směřující k dosažení daných edukačních cílů. Díky nim probíhá komunikace a interakce mezi učiteli a žáky, což vede k dosažení edukačních cílů. Tato metoda zprostředkovává žákům učivo, je nápomocná jejich učení, je pomocníkem k dosažení daného cíle. Plní tak funkci řízení učení žáků. Tyto různé metody výuky kladou odlišné nároky na aktivitu žáků a na jejich samostatnost.³⁷

Počátky snah o utřídění hodnotících metod se datují až do dob Jana Ámose Komenského.³⁸ Jeho členění zahrnuje metody analytické a syntetické. Obecně se hodnocení dělilo do dvou skupin, a to klasické hodnotící metody a moderní hodnotící metody.

Metod hodnocení je několik a navzájem se proplétají, protože jedna hodnotící metoda souvisí s druhou. Velmi záleží na okolnostech, při kterých vyučování probíhá. Záleží i na daném místě, kde probíhá vyučovací jednotka, záleží na počtu žáků – zda učíme skupinu, individuálně nebo celou třídu. Někteří učitelé s cílem přimět žáky k větší samostatnosti a tvořivosti, si vytvořili vlastní stupně aktivity, podle kterých hodnotili ve vyučovacích hodinách.

Komplexní přehled hodnotících metod zpracovali pan Maňák a Švec.³⁹ Zaznamenali zde jeden z nejobecnějších pohledů na klasifikaci hodnotících metod. Dělí je do třech základních skupin:

---

³⁷ ŽÁK, 2012

³⁸ MAŇÁK, ŠVEC, 2003

³⁹ MAŇÁK, ŠVEC, 2003

Klasické metody – řadíme sem slovní metody hodnocení. Je to verbální projev lidské řeči, který patří k důležitým pedagogickým postupům. Dále metody názorně demonstrační, kde je jedním ze základních pedagogických principů princip názornosti, který si žádá vycházet ve výuce z předvádění jevů nebo jejich zobrazení. V poslední řadě sem řadíme metody dovednostně – praktické, kde se problematika kompetencí žáků vztahuje na ty postupy, které kultivují žákovy činnosti. To napomáhá k osvojení psychomotorických a motorických dovedností.

Aktivizující metody – jsou spojené s novým pohledem na žáka v edukačním procesu, který se dlouho připravoval, než se dostal na světlo a vznikla koncepce aktivizujících metod. Autoři Průcha, Jankovcová a Koudela, vymezují aktivizující metody „jako postupy, které vedou výuku tak, aby se výchovně vzdělávacích cílů dosahovalo hlavně na základě vlastní učební práce žáků, přičemž důraz se klade na myšlení a řešení problémů“.⁴⁰

Komplexní metody – mnohem více než předchozí skupiny metod, kladou důraz na celkové cíle výchovy a vzdělání. Rozšiřují hodnotící prostor metod o prvky didaktické a organizační. Od výše uvedených aktivizujících a klasických metod, se *komplexní metoda* odlišuje hlavně tím, že jde o složité metodické útvary, kde se propojuje několik základních prvků didaktického systému.

3.2.1 Nestandardizované testy

Stupeň dokonalosti činností spojených s přípravou a ověřováním testu a úplnost jeho vybavení, vede rozdělení testů na standardizované a nestandardizované. Vychází se při tom z pojmu standard, který není jednoznačně určen.

Co si můžeme představit pod pojmem standardizace? Je to přesné vymezení podmínek a postupů pro testování a interpretaci testových výsledků. Tato vymezení se udávají v pokynech pro testované a v příručce k testu.⁴¹

Nestandardizovanými testy se rozumějí takové testy, u nichž nebyly realizovány všechny kroky, které jsou obvyklé při přípravě a ověřování testů standardizovaných. Tyto testy si většinou připravují učitelé tělocvikáři, trenéři pro svou potřebu. Proto se

---

⁴⁰ JANKOVCOVÁ, PRŮCHA, KOUDELA, 1988

⁴¹ Druhy didaktických testů

jim říká učitelské, neformální. Nejsou známy všechny jejich vlastnosti, neboť při nich neprobíhá ověřování na větším počtu žáků. Učitelé při jejich sestavování by měli dbát na všechna základní pravidla a zásady, které se doporučují u testů standardizovaných.⁴² U nestandardizovaných testů není k dispozici testová příručka ani objektivně stanovený testový standard, tzn. testová norma. Souží pro zjišťování výsledku výuky jak za kratší časové období, tak za delší časové období. Svým obsahem zachycují specifický přístup k učební látce charakteristický pro učitele, který je sestavuje.⁴³

3.2.2 Standardizované testy

Pojmem standardizované testy se označují testy, které mají jasná pravidla provedení a jsou pro ně vytvořeny výkonové normy. Jsou připravovány profesionálně a důkladně ověřeny, proto jsou tak známy jejich základní vlastnosti. Používají se pro opakovaná měření u rozsáhlých souborů žáků. Tyto testy většinou vydávají specializované instituce. Součástí příslušenství standardizovaného testu je testová příručka, jinak také manuál. Z této příručky se uživatel dozví o vlastnostech testu a o jeho správném využití. Je také k dispozici standard (testová norma) pro hodnocení dosažených výkonů.⁴⁴

3.2.3 Hodnocení morálně volných vlastností žáků

Co znamená slovo vůle? Brichcín⁴⁵ definuje vůli jako „...způsobilost člověka cílevědomě řídit svou duševní činnost a jejím prostřednictvím regulovat průběh vlastní interakce s vnějším i vnitřním prostředím“.

Jak celkově, tak i v hodinách tělesné výchovy se chování žáků uzpůsobuje našim požadavkům, poslušnosti, odstupování v hodinách od nároků na výuku atd. Velký vliv na morálku a vůli dětí/žáků mají především rodiče. Ti by je měli od útlého věku vést k samostatnosti, zodpovědnosti a rovnému přístupu k vytvořeným problémům. To vše, co si děti přinesou z domu, se promítá do vyučovacích hodin.

---

⁴² INFOGRAM, 2015

⁴³ Druhy didaktických testů.

⁴⁴ INFOGRAM. *Portál pro podporu informační gramotnosti*, 2015

⁴⁵ BRICHCÍN, 1999

Vůle, morálka, poslušnost a slušnost jednání k autoritě, vzájemné zdravé respektování druhých se velmi odráží ve všech vyučovacích hodinách. Podle toho potom vyučovací jednotka vypadá. Je pravdou, že u žáků se ve školním kolektivu často projeví morální vlastnost, která byla skryta. Obvykle se projevuje ve stresových situacích (např. podrazy, nedočkavost, netaktnost, plačtivost, strach).

Autorka se dívá na problematiku i z druhé strany. O tom, jak se chovají žáci při hodině, z velké části odpovídají učitelé. Od prvopočátečního přístupu, až do konce hodiny. Záleží tedy na volných vlastnostech žáka, učitele, na vzájemné empatii či naopak, na vzájemném respektu zúčastněných stran.

Vůli můžeme chápat i jako výsledek našeho rozhodování, při kterém je neméně důležitá i naše morální stránka.⁴⁶ Tyto dvě hodnoty jdou ruku v ruce. Třetí k nim do trojlístku patří určitě motivace, neméně důležitá. Motivace je právě pro žáky zapotřebí k jejich nastartování zájmu a nadchnutí se pro danou věc. Jen musí být správně načasovaná a podaná. Určitě ne moc dlouhá. Ztrácí pak svůj smysl.

---

⁴⁶ MÍKOVÁ, 2008

4 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program⁴⁷ pro základní vzdělávání (ŠVP) je školský dokument, který v souladu s RVP ZV nebo jeho přílohy zpracovává každá škola realizující základní vzdělávání.⁴⁸ ŠVP vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola vypracovala.⁴⁹

Ředitel školy odpovídá za vypracování ŠVP v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo funkcí koordinátora pověří svého zástupce, jiného člena pedagogického sboru nebo jiného odborníka. Samotná příprava ŠVP je výrazem pedagogické autonomie i odpovědnosti celé školy za způsob a výsledky vzdělávání. Proto se na zpracování jednotlivých částí ŠVP podílejí všichni učitelé příslušné školy a jsou také spoluodpovědní za realizaci ŠVP v podmínkách dané školy.

ŠVP stanovuje (zveřejňuje) ředitel školy po projednání se školskou radou, která se vyjadřuje i k realizaci vzdělávání podle tohoto programu. ŠVP je součástí povinné dokumentace školy. Musí být zpřístupněn veřejnosti, aby se každý zájemce měl možnost seznámit s obsahem programu, aby do něj mohl každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, popřípadě požádat o kopii.⁵⁰

4.1 Základní škola Náchod - Plhov

„Klíče k životu“ – Předmět tělesná výchova pro 1. – 3. ročník⁵¹

V každém ročníku jsou 2 hodiny týdně.

Organizace – žáci s přihlédnutím k určité sportovní aktivitě cvičí v tělocvičně, na hřišti, ve volné přírodě, nebo v plaveckém bazénu. V úvodu hodiny všichni absolvují nástup, rozcvičku a dále se věnují v hlavní části hodiny danému typu sportovní aktivity. Ke

⁴⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005

⁴⁸ §5 zákona č. 561/2004 Sb.

⁴⁹ §3 odst. 3 zákona č.561/2004 Sb.

⁵⁰ §5 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.

⁵¹ Školní vzdělávací program, 2015

konci dochází k závěrečnému zklidnění - relaxaci. Žáci cvičí ve vhodném sportovním oblečení a obuvi. Učitel v hodinách využívá různé metody a formy práce. Spolu s dětmi používá veškeré dostupné náčiní a nářadí.

Vzdělávací obsah je rozdělen na 3 tematické okruhy:

a) činnosti ovlivňující zdraví – význam pohybu pro zdraví, příprava organismu, zdravotně zaměřené činnosti, rozvoj různých forem rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti, koordinace pohybu, hygiena při TV, bezpečnost při pohybových činnostech;

b) činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností – pohybové hry, základy gymnastiky, rytmické a kondiční formy cvičení pro děti, průpravné úpoly, základy atletiky, základy sportovních her, turistika a pobyt v přírodě, plavání, bruslení, další pohybové činnosti;

c) činnosti podporující pohybové učení – komunikace v TV, organizace při TV, zásady jednání a chování, pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností, měření a posuzování pohybových dovedností, zdroje informací o pohybových činnostech.

Souhrn vědomostí, schopností a dovedností, které žák během prvních třech let ve výuce tělesné výchovy získá, představují následující klíčové kompetence:

Kompetence k učení – žáci jsou vedeni k osvojení si základního tělocvičného názvosloví, učí se cvičit podle jednoduchého popisu cvičení, změní základní pohybové výkony a porovnají je s předchozími, orientují se v informačních zdrojích o aktivitách a sportovních akcích. Učitel umožňuje žákům, aby se naučili na základě jasných kritérií hodnotit své činnosti nebo výsledky.

Kompetence k řešení problémů – uplatňují zásady bezpečného chování ve sportovním prostředí a adekvátně reagují v situaci úrazu spolužáka, řeší problémy v souvislosti s nespportovním chováním, nevhodným sportovním prostředím a nevhodným sportovním náčiním a nářadím. Učitel dodává žákům sebedůvěru, podle potřeby žákům v činnostech pomáhá.

Kompetence komunikativní – žáci jsou vedeni ke spolupráci při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích, učí se reagovat na základní povely a

pokyny a sami je i vydávají, zorganizují jednoduché pohybové soutěže, činnosti a jejich varianty. Učitel vede žáky k vzájemnému naslouchání a oceňování přínosu druhých.

Kompetence sociální a personální - žáci jsou vedeni k jednání v duchu fair – play, tzn., dodržují pravidla, označí přestupky, respektují opačné pohlaví, zvládají pohybové činnosti ve skupině. Učitel zadává úkoly, při kterých žáci mohou spolupracovat, umožňuje každému žákovi zažít úspěch.

Kompetence občanská - podílí se na realizaci pravidelného pohybového režimu a projevují přiměřenou samostatnost a vůli po zlepšení své zdatnosti, spojují svou pohybovou činnost se zdravím, jsou vedeni ke kritickému myšlení, hodnotí cvičení, učí se být ohleduplní a taktní. Učitel žákům umožňuje, aby se podíleli na utváření kritérií hodnocení činností nebo jejich výsledků.

Kompetence pracovní - žáci jsou vedeni učitelem k uplatňování hlavních zásad hygieny a bezpečnosti při pohybových činnostech v běžném životě, učí se užívat jednotlivé tělocvičné nářadí a náčiní.

Předmět tělesná výchova pro 4. – 5. ročník

V tělesné výchově žáci nacházejí prostor k osvojování nových pohybových dovedností, k ovládnutí a využívání různého sportovního náčiní a nářadí; stejně jako pro zdravý rozvoj tělesné zdatnosti a výkonnosti.

Učí se uplatňovat osvojené pohybové dovednosti v různém prostředí, zvykají si na rozličné sociální role, které vyžadují spolupráci, tvořivost, rychlé rozhodování, organizační schopnosti i míru zodpovědnosti za zdraví své i svých spolužáků.

Tělesná výchova však hlavně umožňuje žákům poznat vlastní pohybové možnosti a přednosti i zdravotní a pohybové omezení. Vede žáky ke spontánnímu pohybu, k řízené pohybové činnosti a zpět k vlastní pravidelné seberealizaci v oblíbeném sportu nebo jiné pohybové aktivitě.

V souladu s vývojovými předpoklady a individuálními zvláštnostmi žáků směřuje úsilí učitele a učební činnost žáků k tomu aby:

- - si osvojili nové pohybové dovednosti, orientovali se v základních otázkách vlivu pohybové aktivity na zdraví ,
- - zvládali základní organizační, hygienické a bezpečnostní zásady pro provádění bezpečné sportovní či jiné pohybové činnosti,

- - kladně prožívali osvojované pohybové činnosti, vytvářeli si předpoklad pro trvalý vztah k pohybovým aktivitám,
- - uvědomovali si význam sociálních vztahů a rolí ve sportu a jiných pohybových aktivitách a uměli je využít pro hodnotné pohybové vyžití i přátelské mezi osobní vztahy.

Všechny naznačené cíle by měly ústít do pozitivního vztahu žáka k pohybovým aktivitám jako základnímu prostředku dlouhodobého ovlivňování aktivního zdraví.

Obsah předmětu tělesná výchova je vyučován v koncentrovaných tematických blocích. Základní učivo vyšší etapy je rozšiřujícím pro etapu nižší.

Tělesné výchově jsou věnovány 2 vyučovací jednotky v týdnu. Děti s rozšířenou výukou tělesné výchovy se učí 4 vyučovací jednotky a mají jednu hodinu plavání týdně. Škola nabízí i další formy pohybových činností – pohybově rekreační přestávky, basketbal, florbal, gymnastiku či atletiku (v rámci nepovinných předmětů).

4.2 Základní škola Náchod - Komenského

Charakteristika ŠVP⁵² – „ Když do školy, tak s úsměvem, když ve škole, tak bez nudy, vybrat si, co nás baví, tělocvik či počítání“

Vzdělávací oblast člověk a zdraví přináší základní podněty pro ovlivňování zdraví, s nimiž se žáci seznamují, učí se je využívat a aplikovat ve svém životě. Vzdelávání v této vzdělávací oblasti směřuje především k tomu, aby žáci poznávali sami sebe jako živé bytosti, aby pochopili hodnotu zdraví. Uvědomují si význam pohybu pro zdraví a vývoj organismu, různé funkce pohybu ve zdravém životním stylu, vhodné množství pohybu a jeho rozložení v režimu dne. Osvojují se základní pojmy spojené s osvojovanými činnostmi, cvičebními postoji a vybavením. Žáci se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví v běžných i mimořádných situacích, osvojují si dovednosti a způsoby chování, které vedou k zachování či posílení zdraví, získání potřebné míry odpovědnosti za zdraví vlastní i zdraví jiných. Jde tedy z velké části o poznávání zásadních životních hodnot, o postupné utváření postojů k nim a o aktivní jednání v souladu s nimi. Naplnění těchto záměrů je v základním vzdělávání nutné

---

⁵² Školní vzdělávací program, ZŠ Komenského, 2007

postavit na účinné motivaci a na činnostech a situacích posilujících zájem žáků o problematiku zdraví.

Při realizaci této vzdělávací oblasti je třeba klást důraz především na praktické dovednosti a jejich aplikace v modelových situacích i v každodenním životě školy. Proto je velmi důležité, aby celý život školy byl ve shodě s tím, co se žáci o zdraví učí a co z pohledu zdraví potřebují. Zpočátku musí být vzdělávání silně ovlivněno kladným osobním příkladem učitele, jeho všestrannou pomocí a celkovou příznivou atmosférou ve škole. Takto chápané vzdělávání je základem pro vytváření aktivních přístupů žáků k rozvoji a ochraně zdraví. Vzdělávací oblast člověk a zdraví je vymezena a realizována v souladu s věkem žáků ve vzdělávacích oborech Výchova ke zdraví a Tělesná výchova, do níž je zahrnuta i zdravotní tělesná výchova.

Vzdělávací obor Tělesná výchova jako součást komplexnějšího vzdělávání žáků v problematice zdraví směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost, duševní a sociální pohodu. Pohybové vzdělávání postupuje od spontánní pohybové činnosti žáků k činnosti řízené a výběrové, jejímž smyslem je schopnost samostatně ohodnotit úroveň své zdatnosti a řadit do denního režimu pohybové činnosti pro uspokojování vlastních pohybových potřeb i zájmů, pro optimální rozvoj zdatnosti a výkonnosti, pro regeneraci sil a kompenzaci různého zatížení, pro podporu zdraví a ochranu života. Předpokladem pro osvojování pohybových dovedností je v základním vzdělávání žákův prožitek z pohybu a z komunikace při pohybu, dobře zvládnutá dovednost pak zpětně kvalitu jeho prožitku umocňuje.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:

- poznávání zdraví jako nejdůležitější životní hodnoty,
- pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné, duševní i sociální pohody a k vnímání radostných prožitků z činností podpořených pohybem, příjemným prostředím a atmosférou příznivých vztahů člověka,
- získávání základní orientace v názorech na to, co je zdravé a co může zdraví prospět, i na to, co zdraví ohrožuje a poškozuje,

- aktivnímu zapojování do činností podporujících zdraví a do propagace zdravotně prospěšných činností ve škole i v obci,
- uvědomění si různých funkcí pohybu a jejich využití za pomoci učitele a rodičů v denním režimu,
- k využívání všech sportovních aktivit, které nabízí škola i další, které jsou k dispozici v obci a jejím okolí.

4.3 Základní škola Náchod – T. G. Masaryka

„Škola pro život“⁵³ – Charakteristika vzdělávacího předmětu tělesná výchova – 1. stupeň

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví je vymezena a realizována ve předmětech tělesná výchova a výchova ke zdraví, což není samotný předmět. Je realizována především v prvouce a přírodovědě.

Je součástí komplexnějšího vzdělávání v problematice zdraví. **Zdraví** je chápáno jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody. Je základním předpokladem pro aktivní a spokojený život, a proto se stává poznávání a ovlivňování rozvoje zdraví jednou z priorit základního vzdělávání.

Obsahem jsou činnosti ovlivňující zdraví, ovlivňující úroveň pohybových dovedností a činností podporujících pohybové učení. Směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a zájmů, na druhé straně k poznávání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost, duševní a sociální pohodu. Pohybové vzdělávání postupuje od spontánní pohybové činnosti žáků k činnosti řízené a výběrové, jejímž smyslem je schopnost samostatně ohodnotit úroveň své zdatnosti a řadit do denního režimu pohybové činnosti pro optimální rozvoj zdatnosti a výkonnosti a pro regeneraci. Předpokladem je v základním vzdělání prožitky z pohybu a z komunikace při pohybu.

Předmět, tělesná výchova, se na 1. stupni vyučuje s dvouhodinovou časovou dotací. Vyučovací hodina se zpestřuje dalšími pohybovými aktivitami, jako je bruslení, plavání, sáňkování, bobování, hry na sněhu. Záleží na podmínkách a zájmu dětí.

Tělesná výchova se prolíná i s ostatními vyučovacími předměty v tělovýchovných chvílích, dále jako turistika a pobyt v přírodě, plavecký výcvik, bruslařský výcvik.

⁵³ Školní vzdělávací program, *Základní škola TGM*, 2007

Výchovně vzdělávací strategie

Kompetence k učení

- Poznávání zdraví jako nejdůležitější životní hodnoty
- Získávání orientace v základních názorech na zdraví
- Chápání zdraví, zdatnosti a výkonnosti jako významného předpokladu pro duševní pohodu
- Poznávání zdrojů informací o oblasti osvojování pohybových dovedností
- Pochopení účinku na zdraví

Kompetence k řešení problémů

- Schopnost diskutovat o problémech souvisejících se zdravím, zdatností a výkonností
- Samotné hodnocení úrovně své zdatnosti
- Zadávání úloh vedoucích k hledání problému, příčin, návrhu řešení
- Využívání osvojených postupů k ovlivňování zdraví a zdatnosti, uvažování a návrh řešení problémů
- Poznávání postupů ke zvyšování zdatnosti, návrh na lepší postup

Kompetence komunikativní

- Komunikace při pohybu
- Podpora vyjadřování a formulace myšlenek
- Schopnost diskutovat o problémech souvisejících se zdravím, zdatností a výkonností
- Schopnost vyjádřit svůj názor i svěřit se se zdravotním problémem

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíle a úkoly, vědecká otázka

Cílem této práce bylo zjistit, jaké hodnotící a diagnostické metody používají učitelé pro hodnocení žáků v předmětu tělesná výchova na 1. stupni základní školy, jaké cíle hodnocením sledují a jaká je převažující filozofie hodnocení.

Úkoly:

1. Zpracovat teoretická východiska práce.
2. Realizovat dotazníkový výzkum.
3. Vyhodnocení získaných informací.

Vědecká otázka:

Má školní vzdělávací program vliv na metody a prostředky hodnocení v předmětu tělesná výchova?

5.2 Metodologie výzkumu

Výzkum byl realizován v Náchodě ve školním roce 2014/2015. Byly vybrány tři největší základní školy - ZŠ Plhov, ZŠ Komenského a ZŠ T.G. Masaryka. Jejich školní vzdělávací programy jsou popsány v kapitole č. 4.

Pro výzkum byl použit dotazník, který byl zkonstruován spolu s vedoucí práce. Při tvorbě bylo čerpáno z dotazníku ověřeného Helenou Otmarovou, který byl na základě jejího pilotního výzkumu upraven. Dotazník v této podobě bude používán i v dalších šetřeních s cílem získat vyšší počet respondentů.

Dotazník má 24 otázek, většinou uzavřených nebo polouzavřených. Uzavřené otázky jsou ditochomické (odpověď ano/ne) nebo s nabídkou více odpovědí. V případě nabídky z většího počtu odpovědí je možno dle pokynů volit buď pouze jednu správnou odpověď, nebo zaškrtnout i více odpovědí. Jedna otázka vyžaduje hodnocení na stupnici od 1 do 5. závěru dotazníku jsou dvě otevřené otázky – jedna se dotazuje na aprobaci, druhá dává prostor pro libovolný komentář.

Celé znění dotazníku je v příloze.

Dotazník byl distribuován autorkou osobně, přičemž bylo využito kontaktů, které ve vybraných školách má. Každý z účastněných svědomitě vyplnil a zodpověděl otázky, které byly následně zpracovány a vyhodnoceny.

5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Dotazník byl rozdán mezi 30 respondentů. Na každé škole bylo dotazováno deset učitelů z 1. stupně, přičemž ve dvou případech se jednalo o muže. Jeden působí na ZŠ Plhov, druhý na ZŠ Komenského. Nejčastěji byla zastoupena věková kategorie od 40 do 60 let. Dva z respondentů byli starší 60ti let, a to na ZŠ Komenského a ZŠ TGM. Z výzkumného souboru plyne, že nejvíce respondentů působí v praxi již přes 20 let. Nejběžnější počet hodin tělesné výchovy v jednom týdnu je dle respondentů 2–4 hodinová dotace. ZŠ Plhov má 3 učitele, kteří mají své vzdělání rozšířené o učitelství se zaměřením na tělesnou výchovu. Aprobace respondentů na ZŠ TGM je velmi rozmanitá, neboť zde působí velké množství učitelů s rozšířenou výukou. Celkově nejvíce učitelů má potřebné vzdělání na 1. stupeň ZŠ bez zaměření. Vše je shrnuté v tabulce č.1.

Tabulka 1 Charakteristika výzkumného soubor - souhrn

	ZŠ Plhov	ZŠ Komenského	ZŠ TGM
Muž	1	1	
Žena	9	9	10
Věk	1x 30-40 1x <30 8x 40-60	5x 30-40 4x 40-60 1x >60	6x 40-60 3x 30-40 1x >60
Praxe	1x 5-10let 1x 10-20let 8x >20let	3x 5-10let 5x 10-20let 2x >20let	6x >20let 1x 10-20let 3x 5-10let
Počet hodin TV	9x 2-4hod. 1x 6-10hod.	9x 2-4hod. 1x 6-10hod.	8x 2-4hod. 2x 6-10hod.
Aprobace	7x uč. 1.st. 3x uč. 1.st ZŠ + TV	9x uč. 1.st. ZŠ 1x uč. 1.st. ZŠ + TV	4x uč.1.st.ZŠ 2x uč.1.st. ZŠ + TV 2x uč.1.st.+ TV 1x uč.1.st.+ HV 1x uč.1.st.+spec.ped.

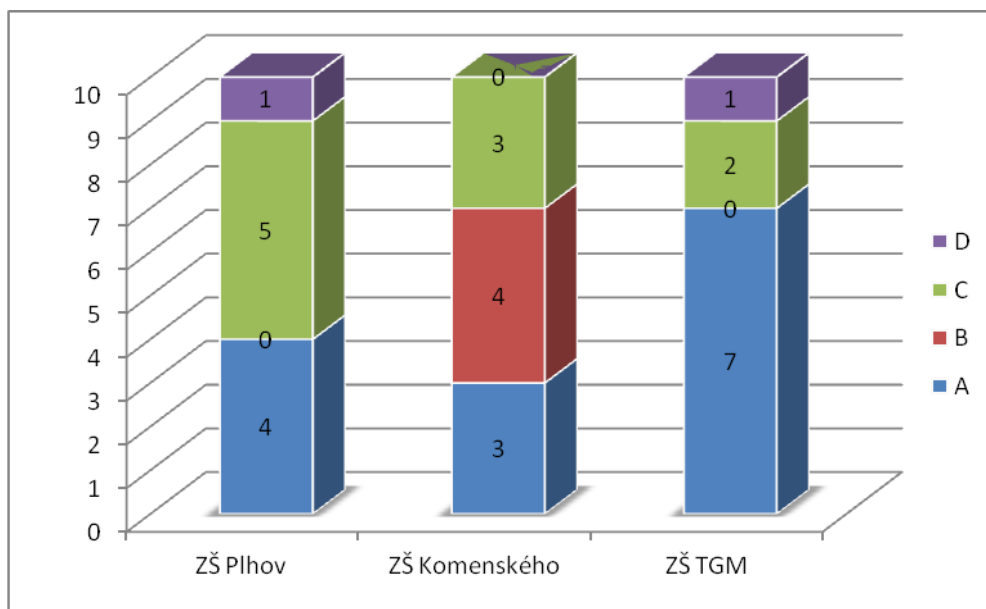
5.4 Výsledky

Hned na začátku musíme zdůraznit jednoduchou srozumitelnost šetření, neboť shodou okolností vyučuje na prvním stupni na každé ze škol stejný počet učitelů, a to 10. Proto

pracujeme pouze s počtem, nikoliv procenty a zároveň je jasné rozložení jednotlivých odpovědí.

1. Je pro Vás hodnocení předmětu tělesná výchova formální nebo k němu přistupujete „vážně“ jako ke každému jinému předmětu?

V této otázce byla možnost pouze jedné zvolené odpovědi. Uzavřená otázka. Odpověď A, což je formální hodnocení, které odráží pouze přístup žáků, zvolilo nejvíce učitelů na ZŠ TGM. Tento výsledek mohl být ovlivněn faktem, že tato škola je heterogenní se značnou mírou inkluze. Na ZŠ Komenského si nejvíce učitelů zvolilo odpověď B – formální hodnocení všech žáků dle stejných kritérií. Sportovně založená ZŠ Plhov hodnotí tělesnou výchovu stejně důležitě jako ostatní předměty. Tato odpověď se v grafu skrývá pod písmenem C. Odpověď D – učit tělesnou výchovu už mě nebaví zvolilo jen zlomek dotazovaných.

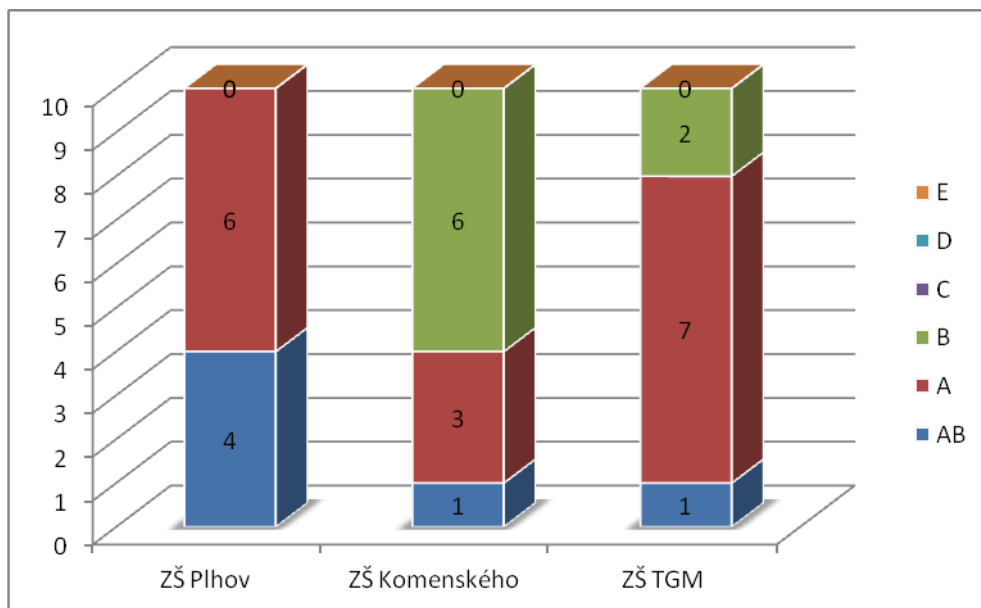
Graf 1 Formálnost hodnocení

2. Jak získáváte podklady pro hodnocení a klasifikaci?

Forma uzavřené otázky. Každý mohl volit z více možností odpovědi.

Šest respondentů ze ZŠ Plhov získává podklady pro hodnocení a klasifikaci jak soustavným sledováním (možnost A) žáka v hodinách tělesné výchovy, tak i praktickými testy dovedností a schopností (možnost AB). Obdobné postupy používá i ZŠ TGM. Na ZŠ Komenského získávají podklady praktickými testy dovedností a schopností, které se skrývají pod písmenem B. Možnost C písemné zkoušení, D

konzultaci s ostatními učiteli a E rozhovory s žáky a jeho rodiči žádný z pedagogů nezvolil.

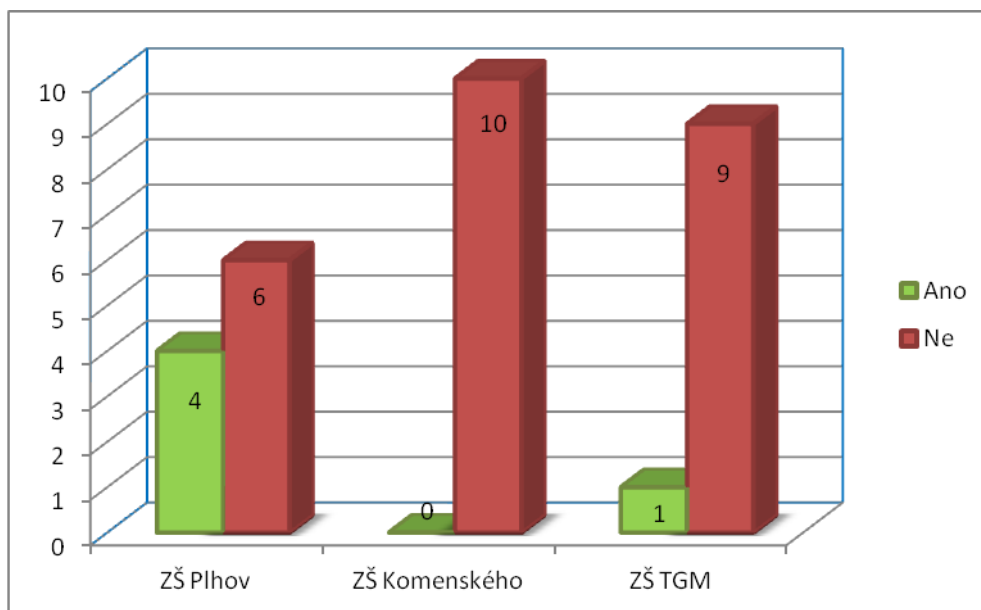

Graf 2 Podklady pro hodnocení

3. Máte pro hodnocení dovedností stanovené nestandardizované motorické testy? (jako vlastní cvičební sestavy, testy herní činnosti apod.)

Uzavřená otázka s možností odpovědět ano/ne.

Jednoznačně se shodli respondenti na ZŠ Komenského, kde nepoužívají žádné stanovené nestandardizované motorické testy. Na ZŠ Plhov probíhá výuka nejen dle ŠVP i IVP, což je nejspíše jeden z důvodů proč čtyři respondenti používají nestandardizované motorické testy.

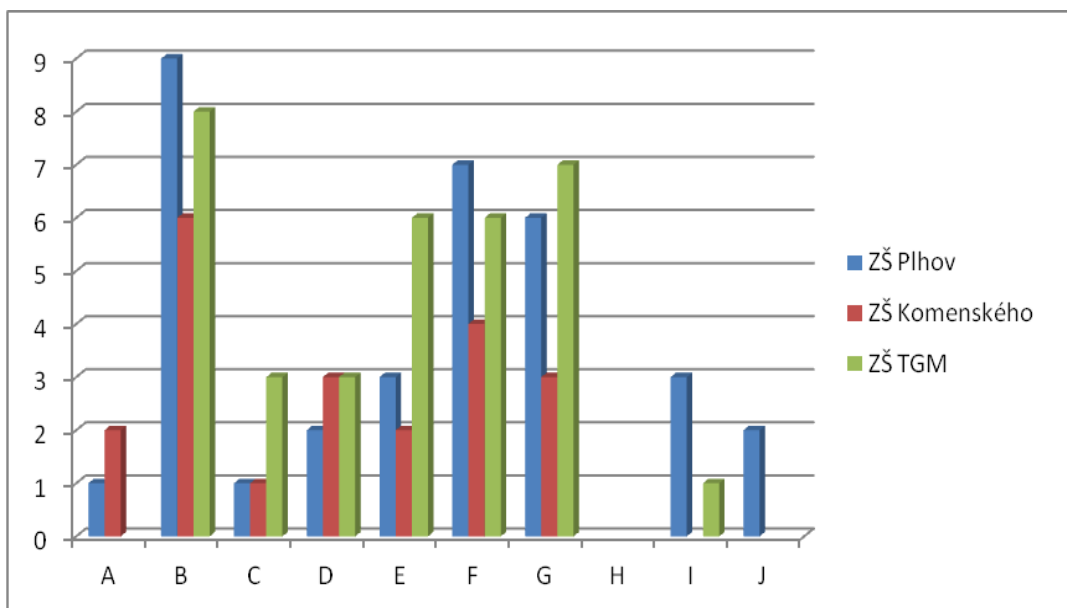

Graf 3 Užívání nestandardizovaných testů

4. Co hodnotíte při hodinách tělesné výchovy?

Polouzavřená otázka s více možnostmi pro odpovědi, respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí a měli rovněž možnost vyjádřit vlastní názor, ale toho nikdo nevyužil.

Nejvíce učitelů, napříč všemi pozorovanými školami, hojně využívá možnost B – individuální zlepšení výkonnosti, F- aktivitu žáka při hodině a G přístup a zájem žáka k výuce. Mezi málo používané praktiky patří např. odpověď A absolutní výkonnost žáků, I – technická úroveň, J- morálně –volní či C - sportovně oblečený žák. Možnosti D-zapojení do organizace a řízení hodiny, E- smysl pro fair play, vlastnosti žáka jsou v menší míře používány na všech školách. Odpověď H – teoretické vědomosti, nevyužívá žádná z dotazovaných škol. Tato skutečnost může být způsobena pohledem na tento předmět, který subjektivně mnozí z nás vnímají jako předmět odpočinkový psychicky a náročný na fyzickou zdatnost jedince.

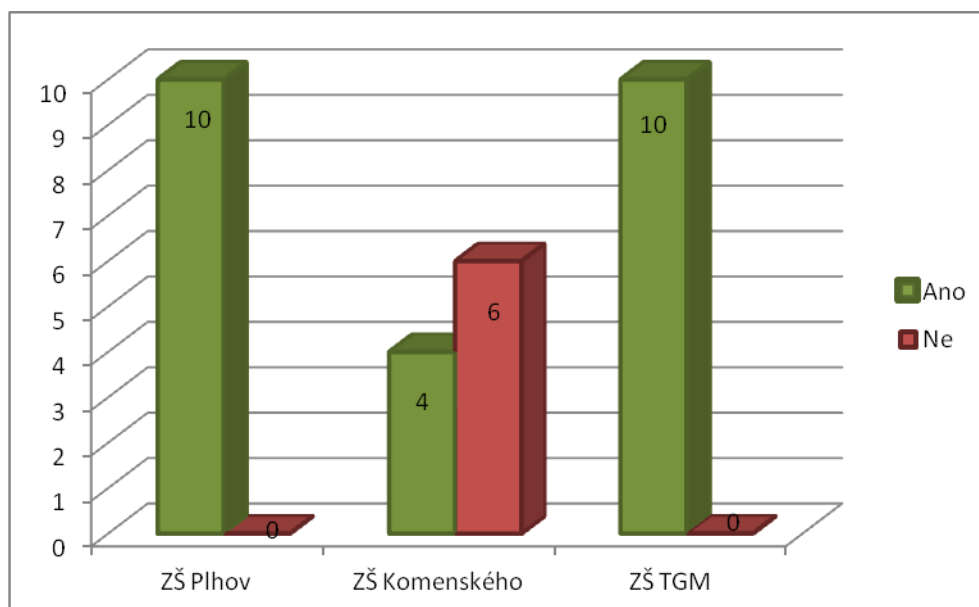

Graf 4 Co učitelé hodnotí v hodinách TV

5. Zapojujete žáky do organizace a řízení hodiny? Např. žáci vedou rozcvičku, organizují hru, připravují náradí a náčiní.

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Z vyhodnocených odpovědí je na první pohled patrné, že největší nedůvěra v žáky a jejich schopnosti je na ZŠ Komenského. Naopak všichni učitelé ZŠ Plhov a ZŠ TGM žáky do organizace a řízení zapojují.

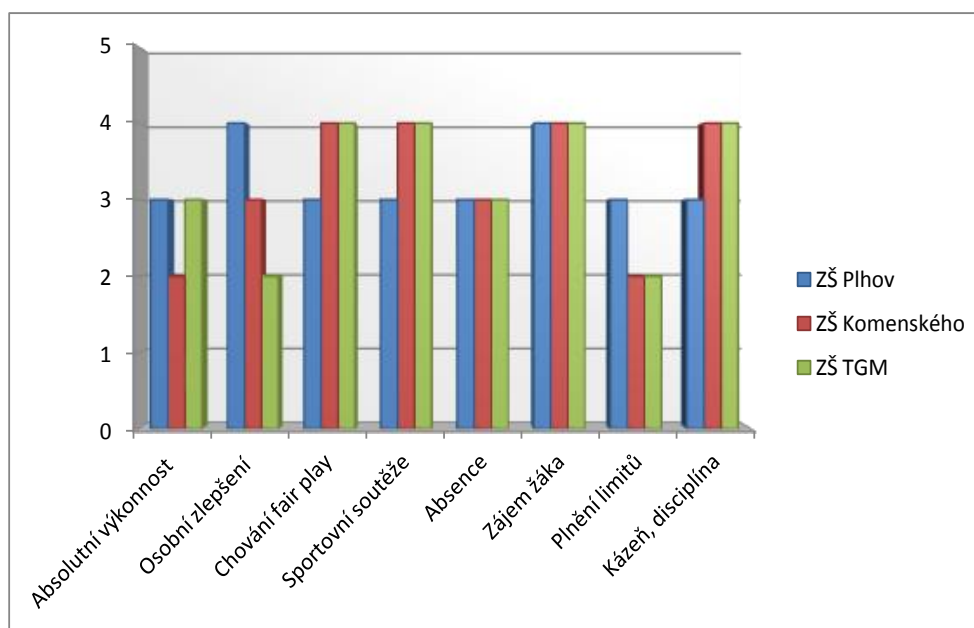

Graf 5 Zapojení žáků do organizace a řízení hodiny

6. Jak velký vliv v celkovém hodnocení má:

Uzavřená otázka. Respondenti hodnotili na stupnici od jedné do pěti různé nabídnuté položky, kde jedničkou označili žádný vliv, pětkou označili naprostý vliv na hodnocení.

Graf 6 poukazuje na důležitost různých kategorií při tvorbě hodnocení na vybraných školách. Nejdůležitější na ZŠ Plhov je osobní zlepšení a zájem žáka. Hodnocení na ZŠ Komenského a ZŠ TGM stojí na čtyřech základních pilířích – fair play, zapojení do sportovních soutěží, zájem žáka a kázeň s disciplínou.

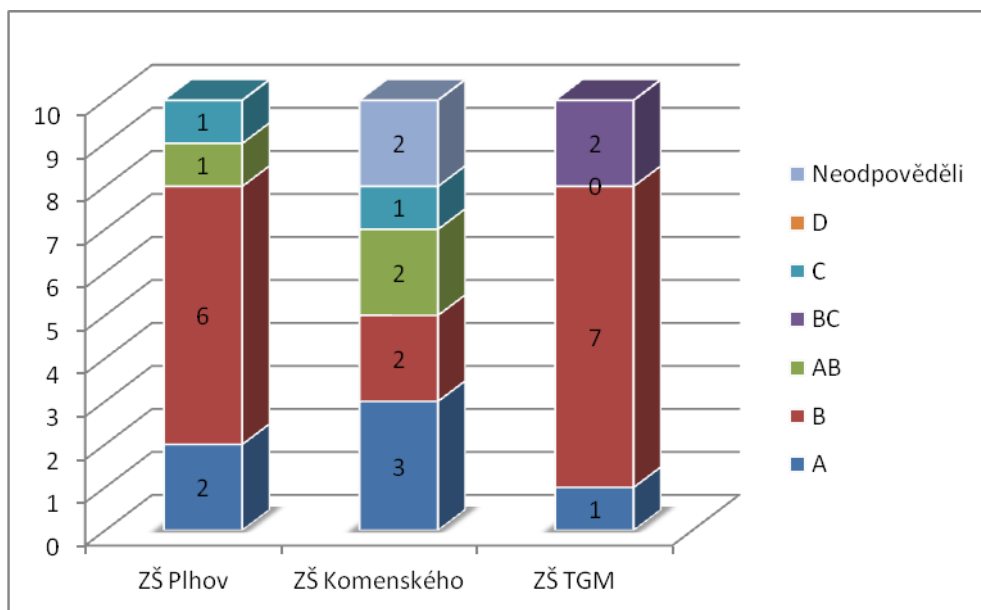

Graf 6 Průměrná známka položek, které ovlivňují hodnocení – podle škol

7. Jak hodnotíte průběžné výchovně vzdělávací výsledky?

Uzavřená otázka s volbou jedné či více vhodných odpovědí a s možností vyjádření svého vlastního hodnocení, kterého opět nikdo nevyužil. Dva respondenti ze ZŠ Komenského neodpověděli.

Nejčastěji běžnou klasifikační známkou (možnost B) hodnotí průběžné vzdělávací výsledky na ZŠ TGM a Plhov. K volbě A - slovního hodnocení, se naopak nejvíce přiklání ZŠ Komenského a Plhov. Nejméně používají slovní hodnocení učitelé ZŠ TGM. Možnost C – bodováním či jiným způsobem, vybralo jen malé procento dotázaných, neboť tento způsob je v dnešní době nevyhovující a zdlouhavý. Odpověď D- mimoverbální hodnocení nezvolil žádný z dotázaných, tento fakt mohl být způsoben časově náročnou přípravou. Možnost vyjádření jiné - vlastní odpovědi nikdo z dotázaných nevyužil.

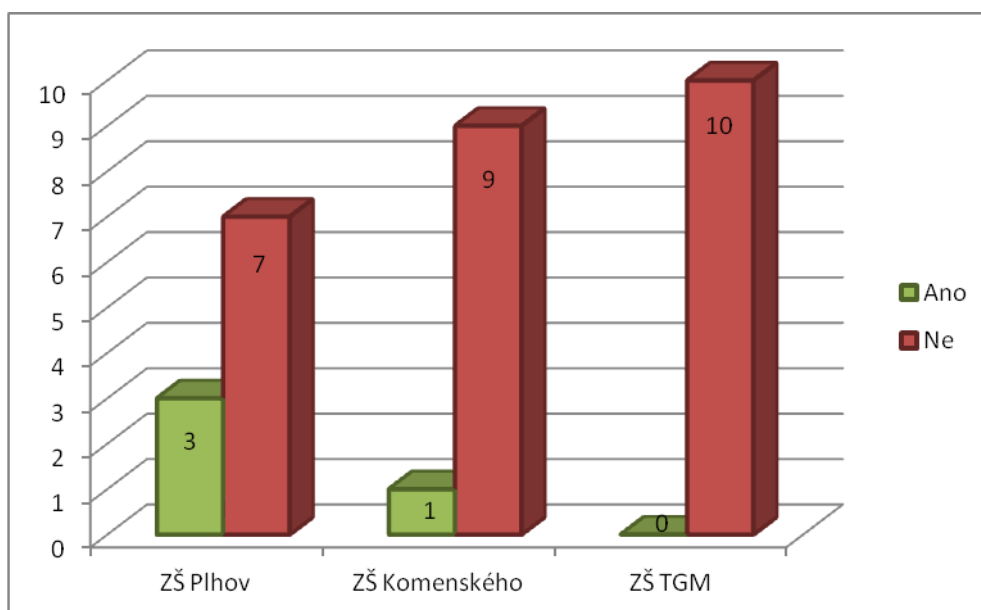

Graf 7 Formy hodnocení průběžných výsledků v TV

8. Používáte vstupní testy (na začátku roku) a výstupní testy (na konci hodnoceného období) při hodnocení individuálního zlepšení?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Dle grafu 8 lze lehce posoudit, že žádné vstupní či výstupní testy pro hodnocení individuálního zlepšení žáka nevyužívají respondenti ze ZŠ TGM. Tři z deseti respondentů, působících na ZŠ Plhov tyto testy používají. Je možné soudit, že na šetřených školách není obvyklé vstupní a výstupní testy pro posouzení individuálního zlepšení žáka používat.

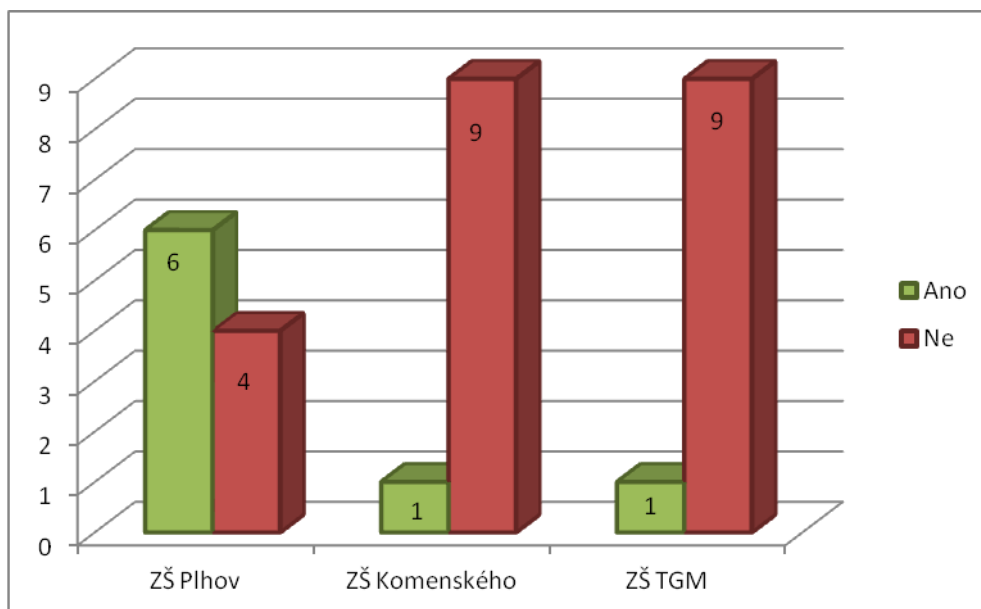

Graf 8 Používání vstupních a výstupních testů pro hodnocení individuálního zlepšení žáka

9. Využíváte pro hodnocení standardizované motorické testy nebo testové baterie?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Učitelé na ZŠ Komenského a na ZŠ TGM standardizované motorické testy a testované baterie spíše nevyužívají a šest učitelů na ZŠ Plhov je používá. Na ZŠ Plhov je zařazena třída s rozšířenou výukou TV.

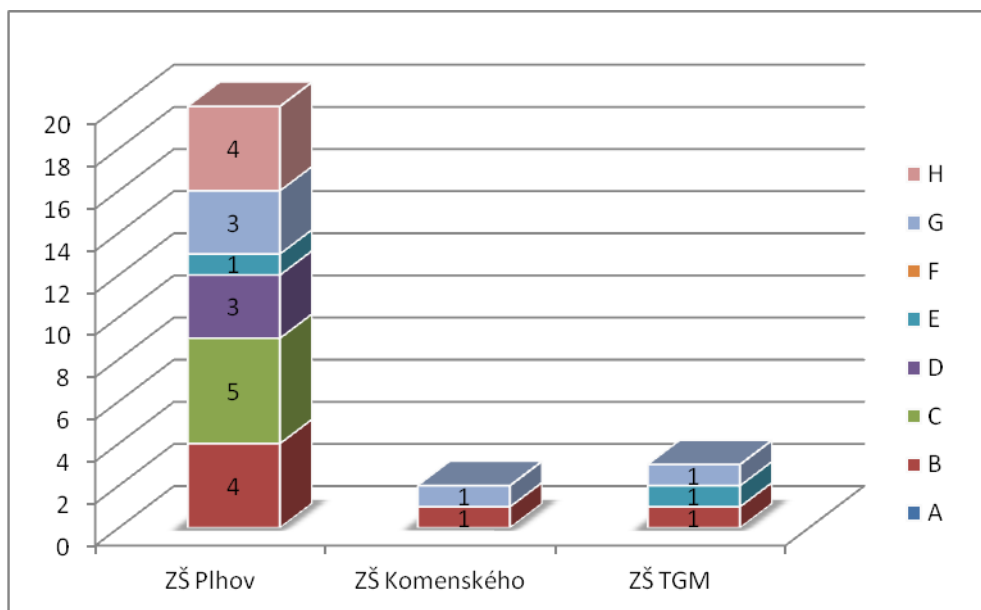
Graf 9 Využití standardizovaných testů pro hodnocení

10. Pokud ano, které testy používáte?

Polouzavřená otázka s nabídkou odpovědí, respondenti mohli označit více vhodných odpovědí. Do možnosti odpovědi „jiný“ nebylo nic zaznamenáno.

Nabídnutých testů bylo několik. Nejvíce používané testy na všech třech školách jsou podle grafu skok z místa (možnost G) a běh na 12 minut (možnost B). Naopak dotazovaní učitelé vůbec nepoužívají Legerův test (možnost F). Zbylé testy – A – UNIIT 6-60, C – Člunkový běh, D – shyby, E – testy OVOV a H leh - sed za 1 minutu, používají pouze učitelé ZŠ Plhov. Odpovědi na tuto otázku korespondují s odpovědí na otázku 9 – z toho vyplývá, že na ZŠ Plhov používá více testů k vytvoření závěrečného hodnocení.

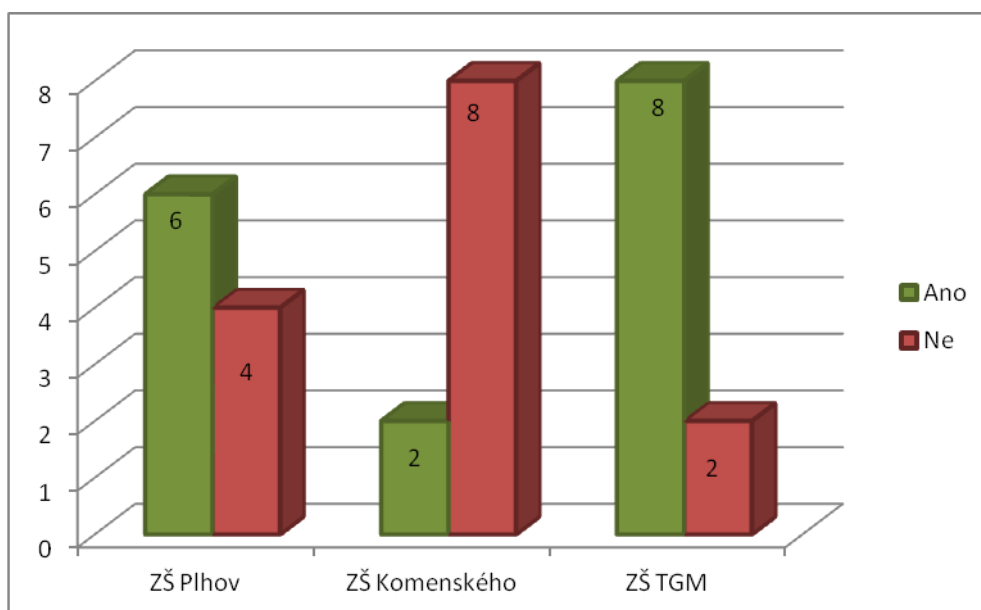

Graf 10 Používané standardizované motorické testy

11. Zahrnujete účast žáků na mimoškolních sportovních aktivitách do celkového hodnocení předmětu tělesné výchovy?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

ZŠ Plhov je v rámci účasti mimoškolních sportovních aktivit velmi otevřená. Proto je kladen na účast žáků na mimoškolních sportovních aktivitách velký důraz a odráží se to i v celkovém hodnocení žáka. Nejméně vstřícná je k této formě hodnocení ZŠ Komenského. ZŠ TGM je k hodnocení účasti žáků na mimoškolních sportovních aktivitách nakloněna nadpoloviční většina.

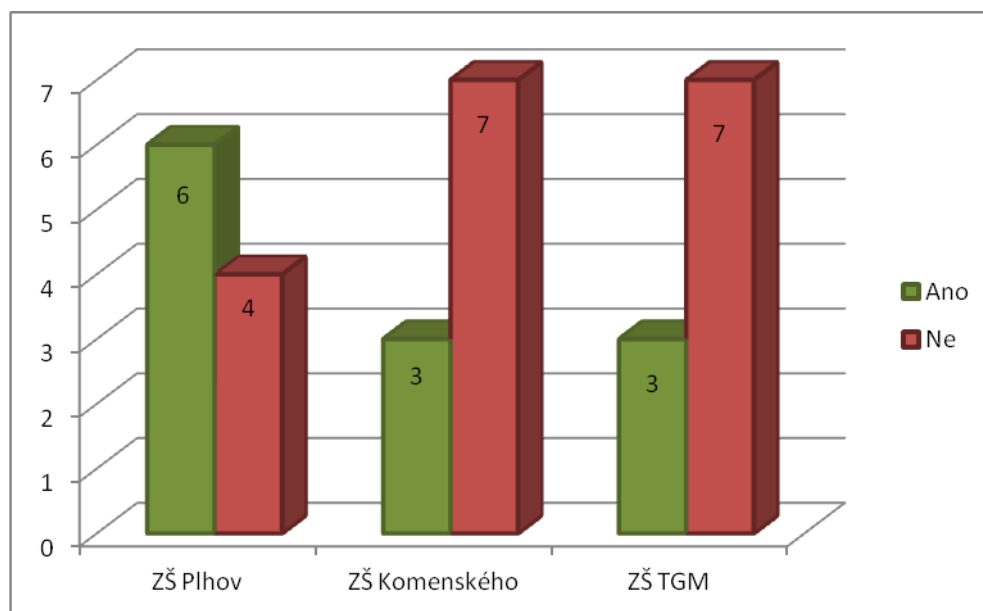

Graf 11 Hodnocení mimoškolních sportovních aktivit v rámci školní TV

12. Zařazujete do výuky i hodnocení „žák → žák“?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Nejvíce hodnocení mezi žáky navzájem podporují učitelé na ZŠ Plhov. Zbývající dvě školy se shodly na vzájemném hodnocení žák žákem 3:7 v jeho neprospěch.

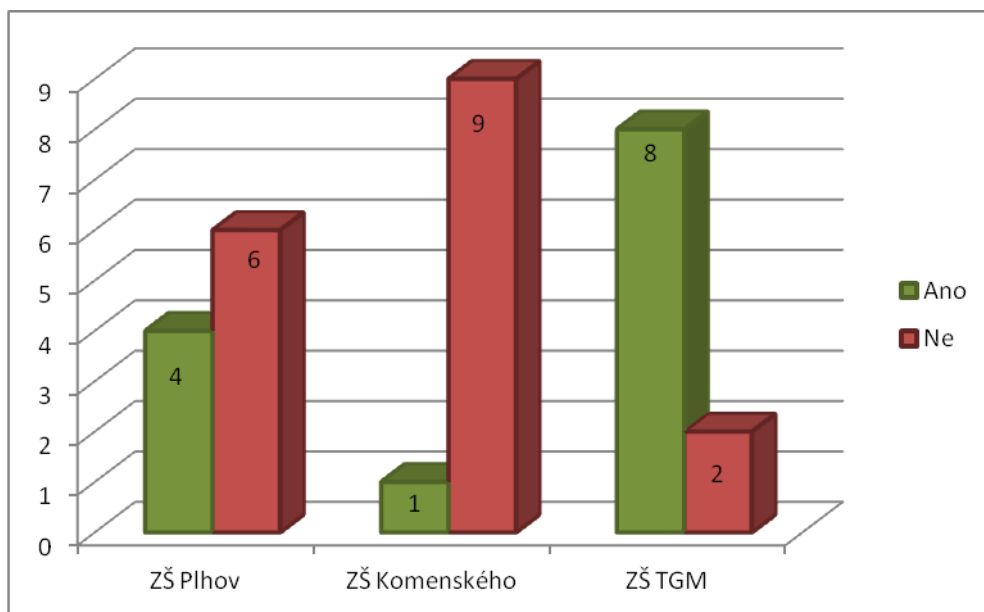

Graf 12 Hodnocení žáka žákem ve školní TV

13. Máte stanovené normy pro hodnocení v tělesné výchově?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Stanovené normy využívají učitelé ZŠ TGM, a to nadpoloviční většinou. Naopak ZŠ Komenského nemá stanoveny žádné normy pro hodnocení v hodinách tělesné výchovy. Zde využívá norem jen jeden učitel. Otázka ovšem je, jestli tento případ můžeme považovat za stanovené normy, když je na škole jediný – jsou to v podstatě jeho vlastní normy. Respondenti ze ZŠ Plhov se vyjádřili 4:6 v neprospěch stanovených norem, nicméně z předcházejících otázek a odpovědí víme, že se zde hodně používají standardizované motorické testy, které v sobě normu skrývají.

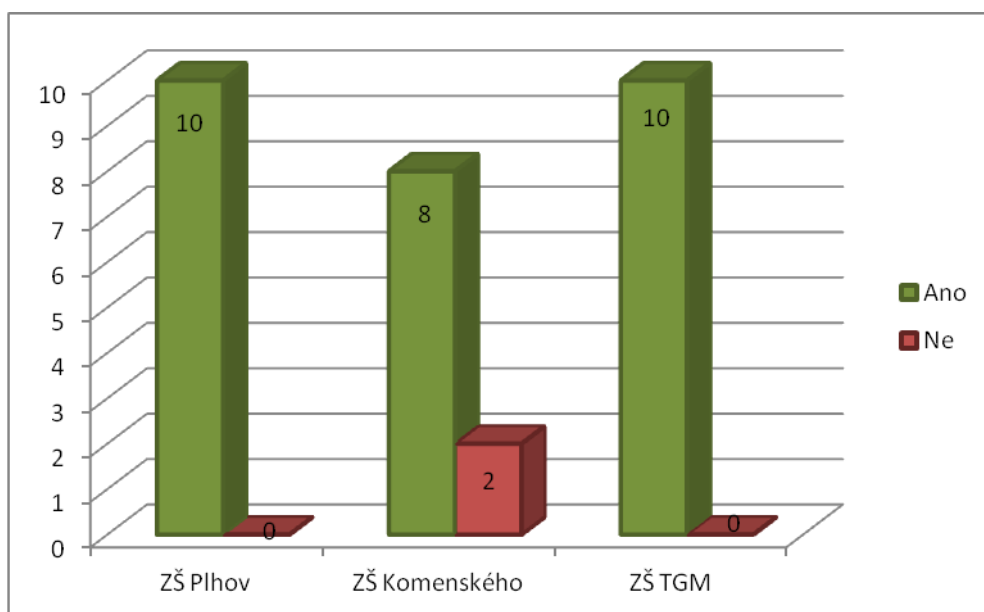

Graf 13 Využití stanovených norem pro hodnocení ve školní TV

14. Vyžadujete sportovní oblečení?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Většina učitelů se vyjádřila ano. Na ZŠ TGM a ZŠ Plhov se všichni učitelé vyjádřili pro sportovní oblečení na hodinách tělesné výchovy. Pouze dva respondenti z deseti se na ZŠ Komenského odpověděli, že nevyžadují sportovní oblečení.

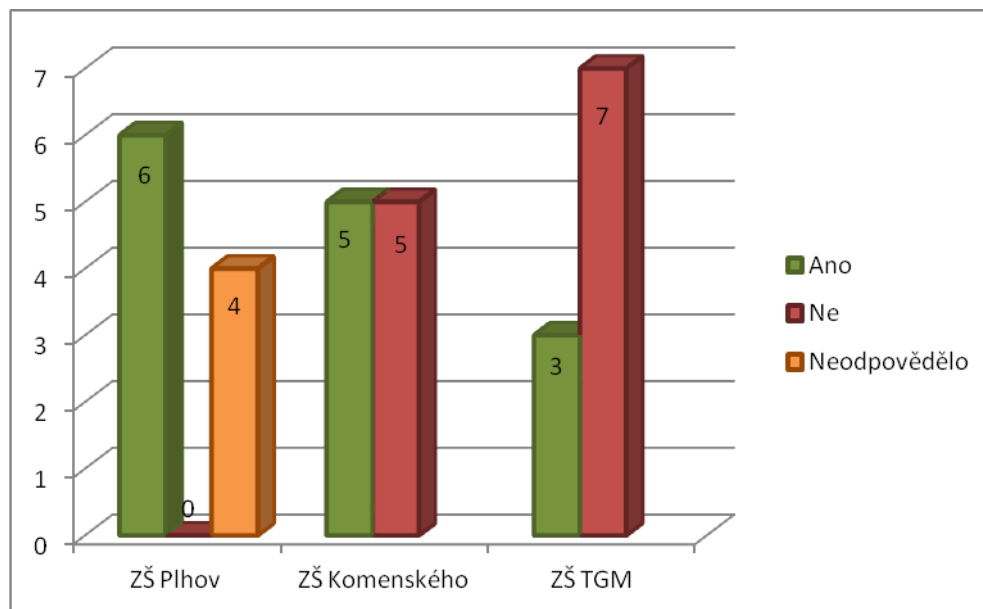

Graf 14 Požadavek na sportovní oblečení žáků v hodinách TV

15. Pokud ano, dáváte sankce za to, když ho žáci nemají? A když, jaké?

Polouzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne. Odpověď na tuto otázku je provázaná s odpovědí předchozí. Čtyři učitelé ze ZŠ Plhov vůbec neodpověděli.

Udělení sankce probíhá většinou zápisem do žákovské knížky, po třetím zapomenutí je udělena poznámka, žáci musí cvičit bosi. Na ZŠ Komenského byly sankce za to, že žáci nemají cvičební oblečení dokonce vyrovnané 5:5. Respondenti ze ZŠ TGM se vyjádřili 3:7 v neprospěch udílení sankcí.

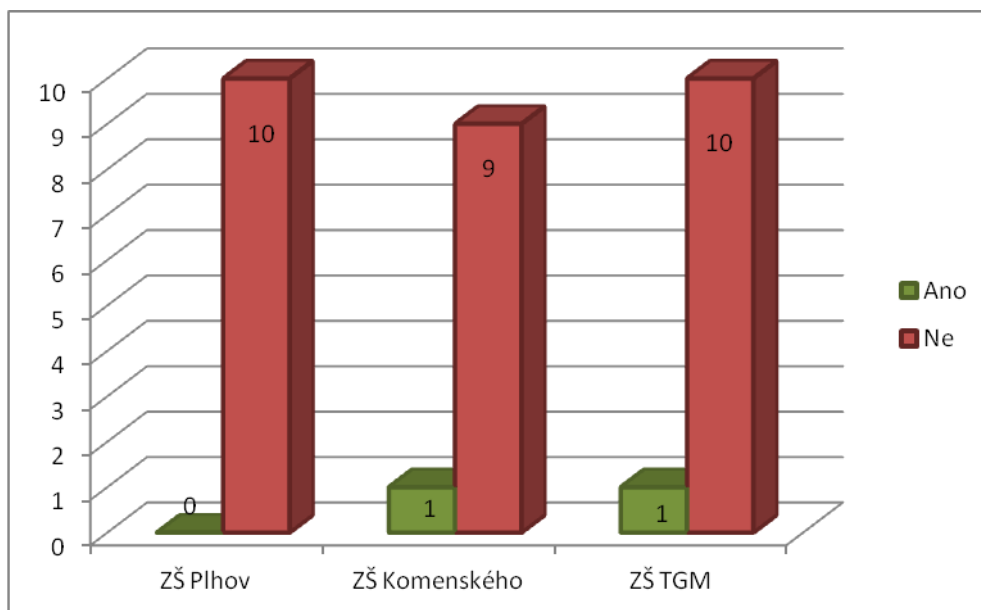
Graf 15 Udělení sankcí za chybějící sportovní oblečení v hodinách TV

16. Trestáte studenty při neúspěchu? Například poslední dělá kliky, poražení uklízejí branky atd.

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

I v tomto případě se učitelé ZŠ Komenského a ZŠ TGM v odpovědi shodují. Tentokrát je to 1:9, kdy byla shoda na tom netrestat žáky při neúspěchu. ZŠ Plhov je pro netrestání žáků při neúspěchu.

K této otázce musím podotknout, že to nejsou „skutečné“ tresty. V tomto případě tomu porozumějme jako náhrada za neúspěšný výkon v jakémkoliv náhradním tělesném cviku, většinou určený vyučujícím.

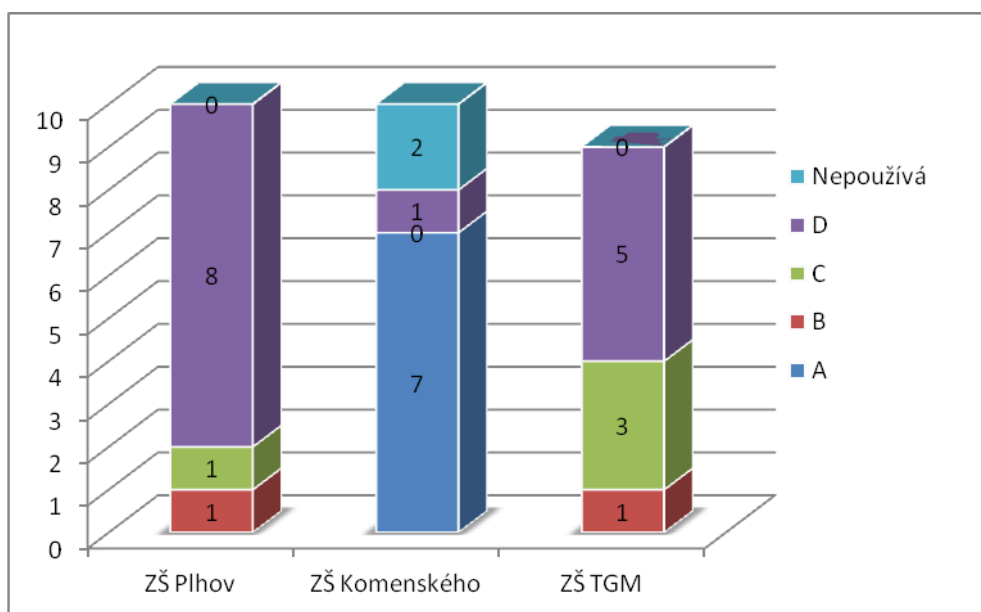

Graf 16 Trestání žáků při neúspěchu

17. Jak často používáte slovní hodnocení?

Uzavřená otázka, ve které mohli respondenti využít pouze jednu z odpovědí.

Učitelé ZŠ TGM a ZŠ Plhov využívají slovní hodnocení nejvíce každou vyučovací jednotku (možnost D), někteří z nich ale také jednou za týden (možnost C), nebo někteří jen 1-2x do měsíce (možnost B). Tím se výrazně liší od používání slovního hodnocení respondentů ZŠ Komenského, kde využívají slovní hodnocení nejvíce jednou za pololetí (možnost A). Dva učitelé neodpověděli, zřejmě slovní hodnocení nevyužívají.

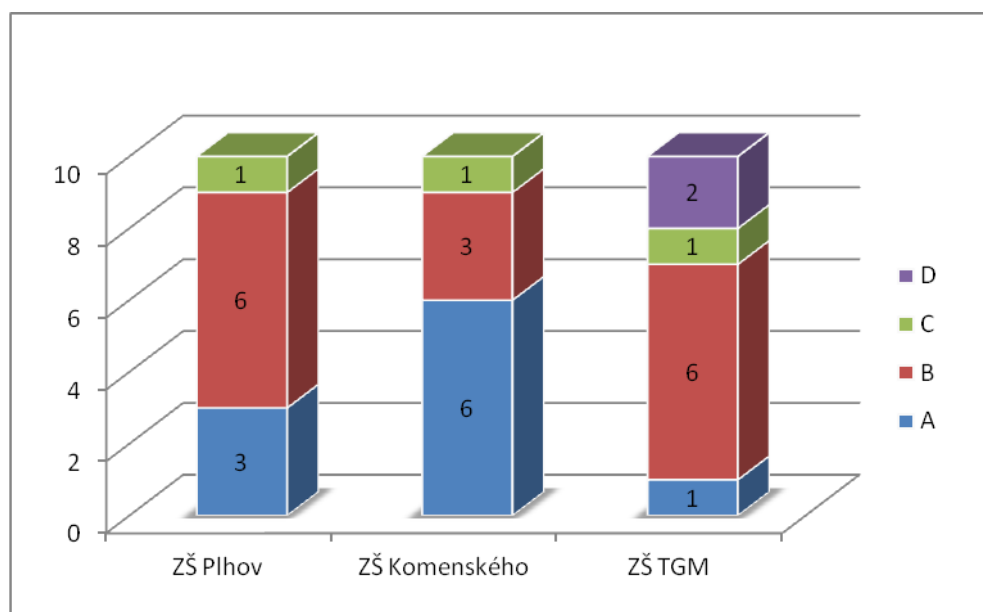

Graf 17 Frekvence využití slovního hodnocení

18. Jak často hodnotíte studenty klasifikační známkou?

Stejný typ otázky jako předchozí: uzavřená otázka, ve které mohli respondenti využít pouze jednu z odpovědí.

Všichni respondenti používají hodnocení klasifikační známkou dle potřeby, uvážení. Respondenti všech škol klasifikují známkou jednou za pololetí (možnost A) - nejvíce na ZŠ Komenského, také 1-2x do měsíce (možnost B) - ZŠ TGM a ZŠ Plhov, 1x za týden (možnost C) v nejmenší míře a každou hodinu (možnost D) posuzují známkou respondenti na ZŠ TGM.

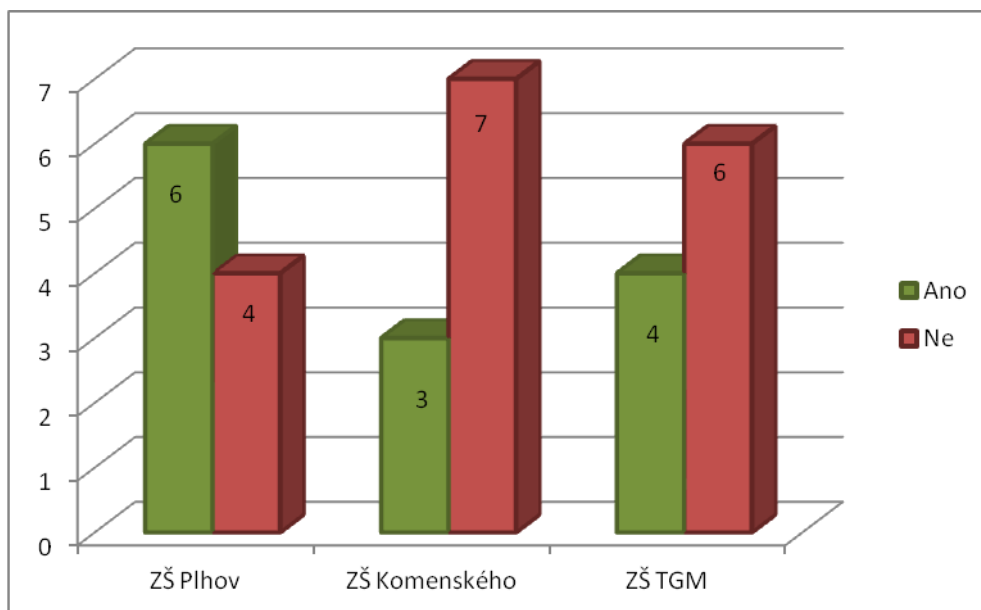

Graf 18 Frekvence využití hodnocení klasifikační známkou

19. Upřednostňujete prožitkové pojetí hodin tělesné výchovy před důrazem na tělesnou a dovednostní výkonnost?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Učitelé ve větší míře preferují tělesnou a dovednostní výkonnost před prožitkem při hodině tělesné výchovy. I přestože je ZŠ Plhov sportovně založená škola a dbá na výkony, její respondenti upřednostňují prožitkovou výuku.

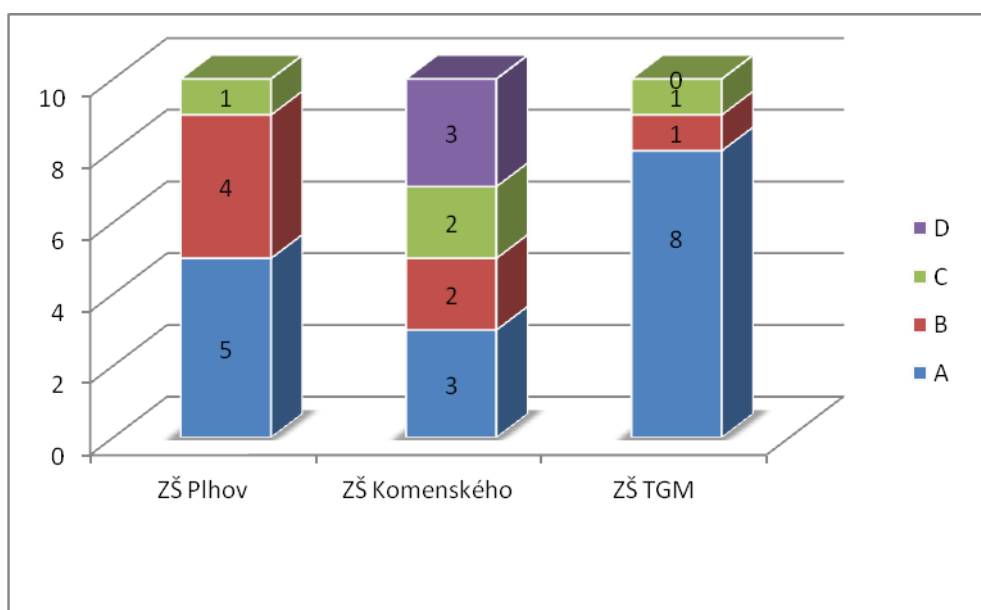

Graf 19 Upřednostnění prožitkovosti ve školní TV

20. Jak v předmětu tělesná výchova přistupuje vedení školy?

Uzavřená otázka s nabídkou odpovědí a možností pouze jedné správné odpovědi.

Podle odpovědí je jisté, že vedení škol podporuje předmět tělesná výchova (možnost A) a zdravý rozvoj žáků. Vedení škol podporuje sportovní aktivity, nejvíce na ZŠ TGM. Vedení školy také vytváří ideální podmínky pro tělesnou výchovu na škole (možnost B), to především na ZŠ Plhov a ZŠ Komenského. I přes to je na škole ZŠ Komenského tělesná výchova podle odpovědí respondentů podceňována (možnost D). Jen pro malé procento dotazovaných, v průřezu všech zkoumaných škol, je pro vedení školy tělesná výchova důležitá a berou ji jako rovnocenný předmět (možnost C)

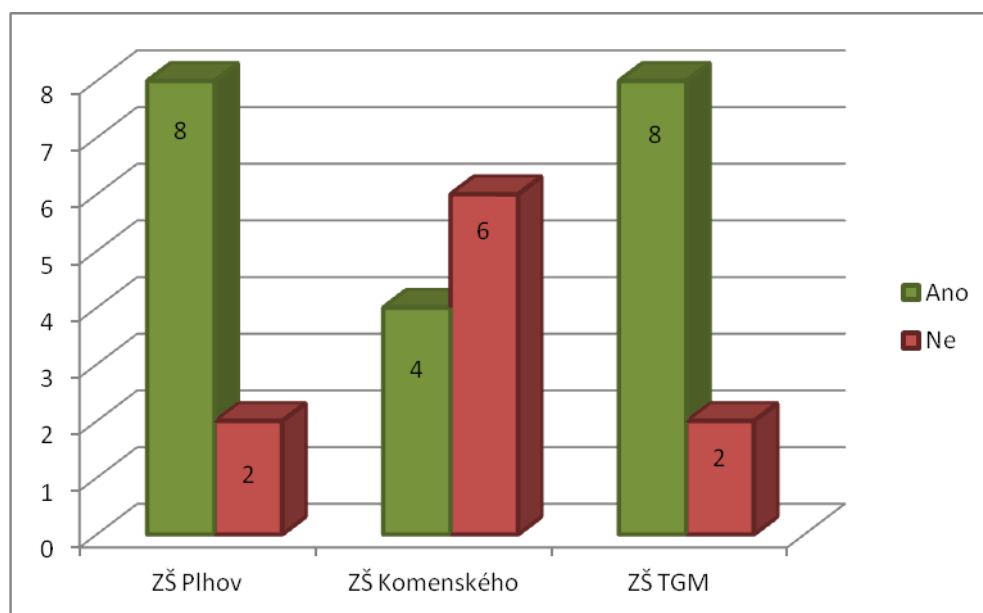

Graf 20 Přístup vedení školy k TV

21. Máte stanovena jasná pravidla pro hodnocení žáků v tělesné výchově, o kterých žáci vědí od začátku školního roku?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Respondenti ze ZŠ Plhov a ZŠ TGM se shodují na jasných pravidlech pro hodnocení žáků v tělesné výchově 8:2. Respondenti ze ZŠ Komenského se vyjádřili neshodou 4:6 v neprospěch stanovených pravidel.

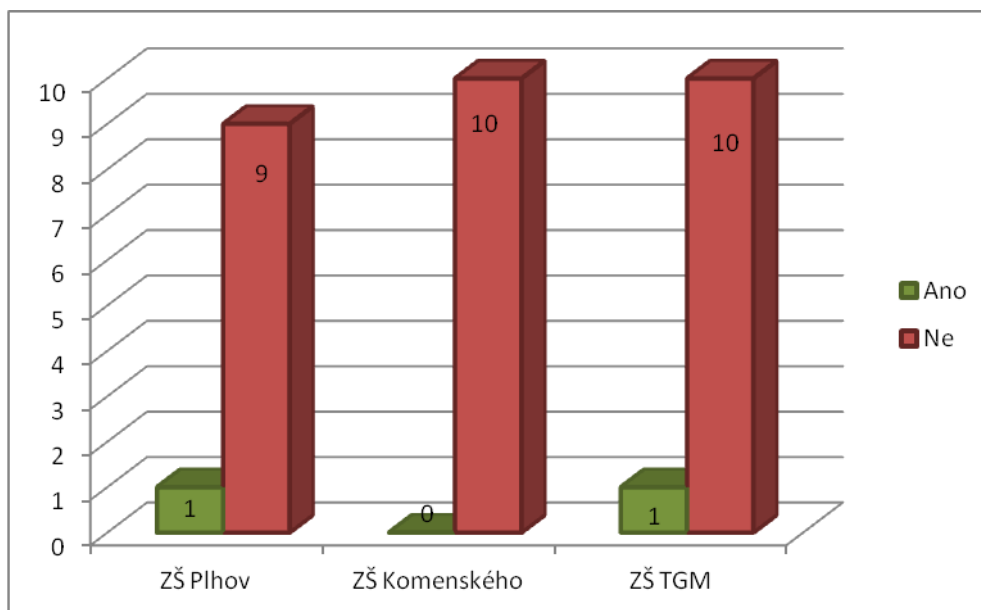
Graf 21 Předem stanovená pravidla hodnocení ve školní TV

22. Máte stanovené hodnotící tabulky s hodnotami výsledků pro známky?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Respondenti ze ZŠ Komenského se vyjádřili, že žádné hodnotící tabulky s hodnotami výsledků nemají a nepoužívají. Školy ZŠ TGM a ZŠ Plhov sice hodnotící tabulky mají, ale využívá je pouze jeden respondent z deseti. Jak na ZŠ Plhov, tak na ZŠ TGM.

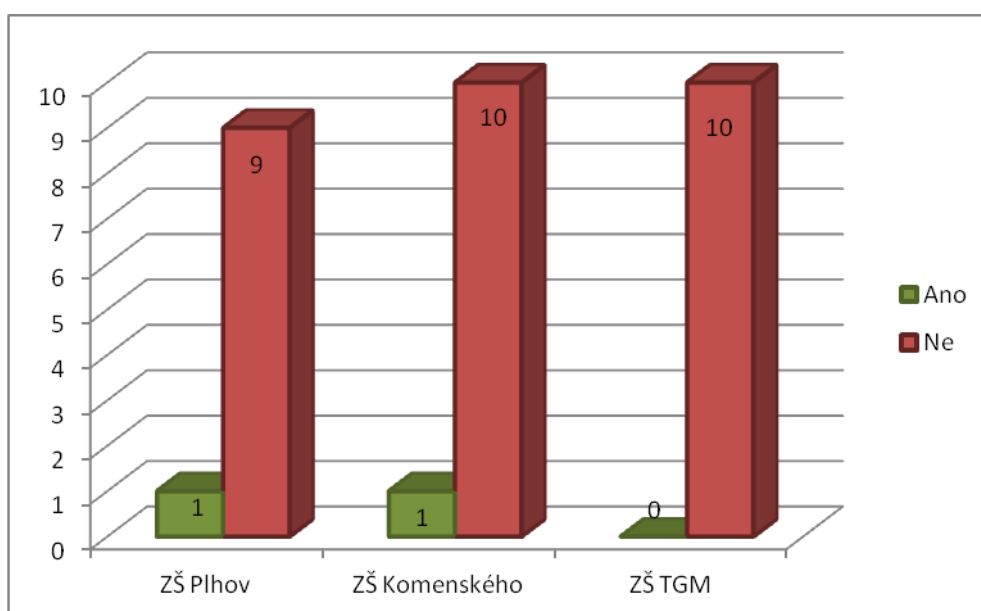

Graf 22 Existence hodnotících tabulek

23. Používají tyto tabulky všichni učitelé tělesné výchovy na vaší škole?

Uzavřená otázka s odpovědí typu ano/ne.

Tato otázka souvisí s předchozí otázkou na hodnotící tabulky. Respondenti ze ZŠ TGM a ZŠ Komenského odpověděli, že tabulky nepoužívá v jejich škole nikdo. Na ZŠ Plhov tyto hodnotící tabulky využívá pouze jeden respondent z deseti.

Graf 23 Využití hodnotících tabulek

Tyto dvě položené otázky jasně naznačují, že hodnotící tabulky nejsou na prvním stupni základních škol učiteli využívány.

5.5 Diskuze

Přístup těchto vybraných škol se v mnoha ohledech liší, což je vidět už při odpovědi na první otázku, kde ZŠ Plhov hodnotí předmět tělesná výchova stejně důležitě jako jiné tzv. hlavní předměty- matematika, jazyky, aj. Tento přístup zřejmě vyplývá ze statutu školy, je to škola sportovní. Tato škola klade na žáky větší nároky – zkoumá osobní zlepšení, plnění limitů či používá nestandardizované testy. Při hodinách používá prožitkovou výuku, slovní hodnocení, u kterého mají jasně stanovené parametry. Zde se také nachází nejvíce učitelů s nejdelsí praxí a tudíž i v pokročilém věku.

Oproti tomu „konzervativnější“ ZŠ Komenského, na které se nachází nejvíce speciálně neaprobovaných učitelů, používá standardizované testy, nezapojuje žáky do procesů výuky a hodnocení a k hodnocení používá hodnotící tabulky.

Na ZŠ TGM dbají na absolutní výkonnost, dodržování kázně a zapojení do soutěží, přičemž stejně jako na ZŠ Plhov mají plnou podporu vedení k uspořádání sportovních dnů či turnajů. (Na ZŠ Komenského učitelé váhají, zda podporu mají či nikoli- 50% ano a 50% že ne.)

Všechny zkoumané školy se shodují na důležitosti aktivity žáka při výuce a tuto aktivitu zahrnují do celkového hodnocení. Zároveň tyto školy vyžadují přestrojení žáka na výuku, avšak v udělení sankcí za nedodržení tohoto pravidla se liší - na ZŠ TGM žáci nedostanou žádný postih, na ZŠ Plhov 6 z 10 učitelů žáka potrestá, ale zbytek tuto otázku neumí odpovědět a na ZŠ Komenského se učitelé v názoru neshodují.

Bohužel někteří z učitelů, kteří vyplňovali dotazník, nemají komplexně propracovaný plán výuky a hodnocení, což se projevilo např. ve spornosti odpovědí u ZŠ Komenského, kde si protiřečí u otázky č.4 a č.5. Hodnotí zapojení do organizace a řízení hodiny a na následující otázku odpoví: nezapojuji žáky do organizace a řízení hodiny. Toto zjištění ubírá na věrohodnosti celého průzkumu a můžeme předpokládat, že tato data budou zkreslena.

Závěr

V první části této práce jsme si ujasnili základní pojmy, rozdělení a charakteristiku hodnocení všeobecně a později aplikovali na hodnocení v tělesné výchově. Podle ŠVP jsme si mohli všimnout rozdílu v prioritách jednotlivých škol, které se odráží nejen ve výuce a hodnocení žáků, ale i v reprezentaci škol a dostupných prostředcích. Tato práce poukázala na některé problémové oblasti v hodnocení tělesné výchovy a na nedostatečné zapojení žáků při výuce či připravenost některých škol na nové pojetí hodnocení a výuky toho předmětu. Zajímavým zjištěním byla tvorba známek, kde hlavní složkou pro podklady používají konzultaci s kolegy než rozhovor s žákem či rodiči a hodnocení jeho pokroků v daném školním roce. Z daného průzkumu vyplývá, že nejrozmanitější hodnocení má ZŠ Plhov. Práce dále zviditelnila rozdíl mezi běžnou a sportovní školou, kde je hodnocení mnohem propracovanější. Praktická část nám umožnila pohlédnout do skutečného školského prostředí a dalo možnost učitelům se vyjádřit ke své práci a zamyslet se nad svým přístupem k hodnocení či nad svými prioritami.

Seznam pramenů

Monografie, odborné texty, dokumenty

ANTALA, Branislav a kol. *Hodnotenie v školskej telesnej výchove (základy teorie a praxe)*. 1. vyd. Bratislava: Trantip, 1997. 156 s. ISBN 80-88901-02-2.

BRICHČÍN, Milan. *Vůle a sebekontrola. Teorie, metody, experimenty*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 424 s. ISBN 80-7184-753-4.

BUNC, Václav. Dětská hypokinéza – příčiny a možnosti nápravy. In *Optimální působení tělesné zátěže. Sborník 21. ročníku konference Katedry tělesné výchovy a sportu, Pedagogická fakulta, Hradec Králové: Gaudeamus, 2015*. 196 s. ISBN 978-80-7435-55

ČECHOVÁ, Barbara. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Praha : Portál, 2009. 120 s. ISBN 978-80-7367-388-8.7-8.

ČÍHALOVÁ, E. a MAYER, I. *Klasifikace a slovní hodnocení*. Praha : Agentura STROM, 1997.

HUSNÍK, Petr. *Alternativní hodnocení*. Učitelské noviny. 31, 2006.

CHOBOTOVÁ, H., RUBEŠOVÁ, J. a ŽÁKOVÁ, M. *Hodnocení a klasifikace žáků*. Praha : VÚP, 1992.

INFOGRAM. *Portál pro podporu informační gramotnosti*, 2015.

JANKOVCOVÁ, Marie; PRŮCHA, Jiří; KOUDELA, Jiří. *Aktivizující metody v pedagogické praxi středních škol*. Praha: SPN, 1988. ISBN 80-0423-209-4.

JAROŠOVÁ, Zuzana. *Známka nebo slovní hodnocení*. Učitelské noviny. 26, 2004.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST A KOL. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X

KOLÁŘ, Z., NAVRÁTIL, S., ŠIKULOVÁ, R. *Školní hodnocení a jeho současné problémy*. Ústí nad Labem : PedF UJEP.

KOLÁŘ, Zdeněk; ŠIKULOVÁ, Renata. *Hodnocení žáků*. Praha : Grada Publishing a.s., 2005. 157 s. ISBN 80-247-0885-X

KOŠTÁLOVÁ, Hana; MIKOVÁ, Šárka; STANG, Jiřina. *Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha : Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-314-7

- KUČERA, Otto. *Tělesná výchova a sport mládeže*. 2001, číslo 5, ročník 67.
- MAŇÁK, Josef; ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
- MOJŽÍŠEK, L. *Vyučovací metody*. Praha : SPN, 1988.
- MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2013.
- MUŽÍK, Vladislav. *Didaktika tělesné výchovy pro 1. stupeň základní školy*. 1. vyd. Brno: PdF, 1991. 53 s. ISBN 80-210-0338-3.
- MUŽÍK, V. a KREJČÍ, M. *Tělesná výchova a zdraví*. Olomouc : Hanex, 1997.
- NOVÁČKOVÁ, J. *Přednosti a rizika různých forem hodnocení žáka*. Učitelské listy, roč. 12, č. 8. 2005.
- OTMAROVÁ, Helena. *Hodnocení v předmětu tělesná výchova na základní škole*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 66 s. Diplomová práce.
- SLAVÍK, Jan. *Hodnocení v současné škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. 192 s. ISBN 80-7178-262-9.
- STARÁ, J. et al. *Slovní hodnocení na 1.stupni ZŠ*. Praha : Raabe, 2006
- SÝKORA, F.; KOSTKOVÁ, J. *Didaktika tělesné výchovy*. Praha: SPN, 1989.
- VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada Publishing a.s., 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9
- VILÍMOVÁ, V. *Didaktika tělesné výchovy*. Brno : MU, 1997.
- ŽÁK, Vojtěch. *Metody a formy výuky*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN: 978-80-87063-61-3

Internetové prameny

- CHVÁL, M; MICHEK, S; MECHLOVÁ, E. *Národní ústav pro vzdělávání [online]*. Autoevaluace z externího pohledu, 2014. 76 s. [cit. 22.06.2015] ISBN 978-80-86856-92-6. Dostupný z: <http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/Autoevaluace_z_externiho_pohledu.pdf>

JEŘÁBEK, Jaroslav; TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2007 [online]. 124 s. [cit. 12.2.2015]. Dostupný z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>

KVĚTOVÁ, Zita. *Učitelské noviny: JAK U NÁS ČELÍME NEOBLÍBENÉMU "TĚLÁKU"* [online]. 2010 [cit.2015-06-23]. Dostupné z: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv>>

MÍKOVÁ, Jitka. *Volní vlastnosti osobnosti a jejich vývoj ve vztahu k sociálním normám*. Brno, 2008 [online]. 52 s. [cit. 22.06.2015]. Dostupný z: <is.muni.cz/th/144515/fss_b/Bc_prace_Mikova_FINAL>

NÚV. *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. Opatření ministerstva školství. Nestr. [cit. 13.02.2015]. Dostupný z: <<http://www.nuv.cz/file/212>>.

NÚV. *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. Školní hodnocení žáků a studentů. Nestr. [cit. 22.06.2015]. Dostupný z : <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16763/skolni-hodnoceni-zaku-a-studentu-zvladaci-uceni.html/>>

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM. ZŠ T.G.Masaryka, Náchod, 2015 [online]. *Školní vzdělávací program „Škola pro život“*. Nestr. [cit. 22.02.2015]. Dostupný z: <<http://www.zstgmnachod.cz/html/zpravy.htm>>.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM, ZŠ Komenského Náchod, 2015 [online]. *Školní vzdělávací program“*. Nestr.[cit. 22.02.2015]. Dostupný z: <<http://www.komenskehozsnachod.cz/dokumenty-skoly.html>>.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM. ZŠ Plhov Náchod, 2015 [online]. *Školní vzdělávací program“Klíče k životu“*. Nestr.[22.02.2015]. Dostupný z: <<http://www.zsplhov.cz/ke-stazeni/category/72-2014-2015-svp.html>>.

STARÝ, Karel. *Sumativní a formativní hodnocení*. [online]. Nestr. [cit. 24.06.2015]. Dostupný z : <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/992/SUMATIVNI-A-FORMATIVNI-HODNOCENI.html/>>

URBANOVÁ, Blanka. *Zásady hodnocení výsledků vzdělávání žáků*. [online]. Nestr. [cit. 24.06.2015]. Dostupný z : <<http://zsams.cejle.cz/file.php?nid=12540&oid=3463108>>

ZIKMUND, Martin. *Dávejte zaměstnancům zpětnou vazbu.* [online]. Nestr. [cit. 23.06.2015]. Dostupný z : <<http://www.businessvize.cz/rozvoj/davejte-zamestnancum-zpetnou-vazbu-vydelate-na-tom-vy>>

Zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a chování žáků ve škole a na akcích pořádaných školou [online]. [cit. 2015-06-24]. Dostupné z: <<http://www.nuov.cz/ae/zasady-hodnoceni-prubehu-a-vysledku-vzdelavani-a-chovani>>

Seznam obrázků

Obrázek 1 Orientační, didaktická a oficiální funkce hodnocení ve výuce 6

Seznam tabulek

Tabulka 1 Charakteristika výzkumného soubor - souhrn 33

Seznam grafů

Graf 1 Formálnost hodnocení 34
Graf 2 Podklady pro hodnocení 35
Graf 3 Užívání nestandardizovaných testů 36
Graf 4 Co učitelé hodnotí v hodinách TV 37
Graf 5 Zapojení žáků do organizace a řízení hodiny 37
Graf 6 Průměrná známka položek, které ovlivňují hodnocení – podle škol 38
Graf 7 Formy hodnocení průběžných výsledků v TV 39
Graf 8 Používání vstupních a výstupních testů pro hodnocení individuálního zlepšení žáka 39
Graf 9 Využití standardizovaných testů pro hodnocení 40
Graf 10 Používané standardizované motorické testy 41
Graf 11 Hodnocení mimoškolních sportovních aktivit v rámci školní TV 41
Graf 12 Hodnocení žáka žákem ve školní TV 42
Graf 13 Využití stanovených norem pro hodnocení ve školní TV 43
Graf 14 Požadavek na sportovní oblečení žáků v hodinách TV 43
Graf 15 Udělení sankcí za chybějící sportovní oblečení v hodinách TV 44
Graf 16 Trestání žáků při neúspěchu 45
Graf 17 Frekvence využití slovního hodnocení 45

Graf 18 Frekvence využití hodnocení klasifikační známkou	46
Graf 19 Upřednostnění prožitkovosti ve školní TV.....	47
Graf 20 Přístup vedení školy k TV	47
Graf 21 Předem stanovená pravidla hodnocení ve školní TV	48
Graf 22 Existence hodnotících tabulek.....	49
Graf 23 Využití hodnotících tabulek	49

Příloha

Dotazník pro učitele tělesné výchovy

Vážená kolegyně, vážený kolego,

jsm studentkou posledního ročníku oboru učitelství pro 1. stupeň základní školy. Předložený dotazník je součástí mé diplomové práce, která je zaměřena na hodnocení v tělesné výchově. Cílem dotazníku je zjistit, jaký přístup k hodnocení žáků v předmětu tělesná výchova učitelé mají, jaké používají metody a prostředky pro hodnocení žáků, které aspekty hodnocení upřednostňují. Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro účely mé práce.

*Vyberte **vhodnou odpověď** na otázku a **zakroužkujte** ji. Můžete označit i více vhodných odpovědí, pokud není stanoveno jinak. V závěru dotazníku můžete vyjádřit svoje připomínky či zkušenosti, které máte s hodnocením.*

Děkuji Vám za trpělivost s vyplněním dotazníku.

Sidonie Ilšnerová

1) Je pro vás hodnocení předmětu tělesná výchova formální nebo k němu přistupujete „vážně“ jako ke každému jinému předmětu? (zakroužkujte pouze jednu odpověď)

- A) Je formální, hodnocení odráží pouze přístup žáků
- B) Je formální, všechny žáky hodnotím stejně
- C) Tělesnou výchovu za stejně důležitou jako hlavní předměty
- D) Už mě nebaví učit tělesnou výchovu

2) Jak získáváte podklady pro hodnocení a klasifikaci?

- A) Soustavným sledováním žáka v hodinách tělesné výchovy
- B) Praktickými testy dovedností a schopností
- C) Písemnými nebo ústními zkouškami
- D) Konzultacemi s ostatními učiteli, popř. s dalšími odborníky
- E) Rozhovory s žákem a jeho rodiči

3) Máte pro hodnocení dovedností stanovené nestandardizované motorické testy? Např. vlastní cvičební sestavy, testy herních činností apod. Ano   Ne

4) Co hodnotíte při hodinách tělesné výchovy?

- A) Absolutní výkonnost žáků
- B) Individuální zlepšení výkonnosti
- C) Sportovní oblečení (jestli ho žák má nebo ne)
- D) Zapojení do organizace a řízení hodiny
- E) Smysl pro fair play

- F) Aktivitu žáka při výuce
- G) Přístup žáka k výuce, jeho zájem
- H) Teoretické vědomosti
- I) Technickou úroveň vybraných dovedností
- J) Morálně-volní vlastnosti žáka

Jiné:.....

5) Zapojujete žáky do organizace a řízení hodiny? Např. žáci vedou rozcvičku, organizují hru, připravují nářadí a náčiní. Ano   Ne

6) Jak velký vliv v celkovém hodnocení má:

Absolutní výkonnost žáka	1	2	3	4	5
Osobní zlepšení žáka	1	2	3	4	5
Chování fair play	1	2	3	4	5
Účast na reprezentaci školy ve sportovních soutěžích	1	2	3	4	5
Absence v hodinách, omlouvání z hodin	1	2	3	4	5
Zájem žáka a jeho přístup k předmětu	1	2	3	4	5
Plnění stanovených výkonnostních limitů	1	2	3	4	5
Kázeň a disciplína žáka	1	2	3	4	5

(ohodnoťte na stupnici 1-5, kde 1 = žádný vliv, 5 = stoprocentní vliv, zakroužkujte pouze jednu odpověď)

7) Jak hodnotíte průběžné výchovně vzdělávací výsledky?

- A) Slovním hodnocením
- B) Běžnou klasifikační známkou
- C) Bodováním či jiným podobným způsobem
- D) Mímoverbálním hodnocením

Jinak: .....

8) Používáte vstupní testy (na začátku roku) a výstupní testy (na konci roku či hodnoceného období) pro hodnocení individuálního zlepšení? Ano   Ne

9) Využíváte pro hodnocení standardizované motorické testy nebo testové baterie? Ano   Ne

10) Pokud ano, které testy používáte?

- A) UNIFIT 6-60
- B) Běh na 12 minut (Cooperův)
- C) Člunkový běh
- D) Shyby/Výdrž ve shybu
- E) Testy OVOV

- F) Legerův test
- G) Skok z místa
- H) Leh – sed (1 minuta)

Jiný: .....

11) Zahnujete účast žáků na mimoškolních sportovních aktivitách do celkového hodnocení předmětu tělesná výchova? Ano Ne

12) Zařazujete do výuky i hodnocení „žák → žák“? Ano Ne

13) Máte stanovené normy pro hodnocení v tělesné výchově? Ano Ne

14) Vyžadujete sportovní oblečení? Ano Ne

15) Pokud ano, dáváte sankce za to, když ho žáci nemají? Ano Ne

Jaké?.....

16) Trestáte studenty při neúspěchu? Např. poslední dělá kliky, poražení uklízejí branky atd. Ano Ne

17) Jak často používáte slovní hodnocení?

- A) 1x za pololetí
- B) 1-2x za měsíc
- C) 1x za týden
- D) každou hodinu

18) Jak často hodnotíte studenty klasifikační známkou?

- A) 1x za pololetí
- B) 1-2x za měsíc
- C) 1x za týden
- D) každou hodinu

19) Upřednostňujete prožitkové pojetí hodin tělesné výchovy před důrazem na tělesnou a dovednostní výkonnost? Ano Ne

20) Jak k předmětu tělesná výchova přistupuje vedení školy? (zakroužkujte pouze jednu odpověď)

- A) Podporuje tělesnou výchovu a sportovní aktivity školy
- B) Vytváří optimální podmínky pro tělesnou výchovu na naší škole
- C) Tělesná výchova je chápána jako rovnocenný předmět
- D) Tělesná výchova je podceňován

21) Máte stanovená jasná pravidla pro hodnocení žáků v tělesné výchově, o kterých žáci vědí od začátku školního roku? Ano   Ne

22) Máte stanovené hodnotící tabulky s hodnotami výsledků pro známky? Ano   Ne

23) Používají tyto tabulky všichni učitelé tělesné výchovy na vaší škole? Ano   Ne

24) Prosím zakroužkujte správnou variantu:

Pohlaví: muž žena

Věk: <30 let 30-40 let 40-60 let >60 let

Délka praxe: <5 let 5-10 let 10-20 let >20 let

Počet hodin TV týdně 2-4 6-10 >10

Aprobace:.....

Vlastní komentář:.....